

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΓ΄.-φύλ. 8 * ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 21 ΤΟΥ ΦΕΒΡΑΡΙΟΥ 1915 * ΑΡΙΘΜΟΣ 553

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΠΡΟΣΩΠΟΣ. Οί ζωγράφοι του Βαλκανικού πολέμου,
G. BRANDES. Γιά τόν Ίψεν και τή ζωή του (συνέ-
χεια).
ΓΚΑΙΤΕ. Φάουστ. (μετάφρ. Κ. Χατζόπουλου).
ΓΟΥΣΤΑΒΟΣ ΓΚΕ-Ι-ΓΕΡΣΤΑΜ. Τό βιβλίο του μικρού
ἀδερφοῦ (συνέχεια).
ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ. Νέα βιβλία—Ο πύργος του ἀεροπό-
ταμου.
Α. ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ. Γιά τήν «Τρισεύγενη».
ΣΠΥΡΟΣ ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ. Ἐθνική ποίηση.
Ο ΝΟΥΜΑΣ. Γύρω ἀπό τή θηριομαχία.
Α. Π. Γραμματικά.
Ο, ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.—Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ.— ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜ-
ΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Θ ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΗ ΘΗΡΙΟΜΑΧΙΑ Θ

Οί πολιτικοί Κανίβαλοι πού μεταμορφώσανε τήν
Ευρώπη σ' ένα ἀπέραντο σφαγείο, θελήσανε νά
μάς παρασύρουν και μάς στο Μακάβριο χορό τους.
Τούτος ὁ πόλεμος, ὁ ἀθέλος, ἄ γίνε, θάναί ἢ σκλη-
ρότερη δοκιμασία γιά τή Φυλή μας. Ὁ Θεός πιά
νά βάλει τὸ χέρι του—ἀν, ἐννοεῖται, ὑπάρχει Θεός,
κι ἂν ὁ Θεός αὐτός δὲ σιχάθηκε κείνους πού ἐπικα-
λοῦνται τὸν ὄνομά του, και δὲν ἀγκάλιασε γιά τέκνα του
τούς ἀγρίους ἀθροποφάγους πού τὸ κάτω κάτω δὲ
ντρέπονται γιά τίς πράξεις τους και δὲ φροντίζουν
νά τίς σκεπάζουν με τὰ κουρελόπανα τοῦ πολιτι-
σμοῦ, τοῦ πατριωτισμοῦ και κάθε ἄλλου —ισμοῦ και
σεισμοῦ και περιδρομοῦ.

Δύσκολο σὲ τούτη τήν κρίσιμη περίσταση πού περ-
νάει ἡ αἰμόχαρη και ψευτεπολιτισμένη Ευρώπη, νά
ξεχωρίσει κανεὶς τὸν ἀληθινὸ ὑπεύθυνο και νά τὸν
καταραστεῖ. Ὅλοι φταίνε ὁμαδιακά και κανεὶς χωρι-
στά. Κι ἂν και μεῖς αὔριο μποῦμε στο ὁμαδιακὸ
αὐτὸ φταίξιμο, θάχουμε τοῦλάχιστο τὸ λαφροντικὸ, πὸς
ἢ σιδερένια Ἀνάγκη μᾶς ἐσπρωξε, και τήν παρηγο-
ριά, πὸς ἴσως και ἡ δική μας ἢ ἀνάμιξη συντομέφει
λίγο τὸν καιρὸ πού θά φέρει τὸν ἀφηνιασμένον κόσμον
σὸ δρόμον τῆς Εἰρήνης.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

“ΦΑΟΥΣΤ,”

Κῆπος

Ἡ Μαργαρίτα σὸ μπράσο τοῦ Φάουστ κ' ἡ Μάρθα
με τὸ Μεφιστόφελην σεργια ἴζουν πέρα δώθε.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Τὸ νοιώθω, ὁ κύριος τὸν ἑαυτό του κατεβάξει
γιά χατήρι μου κ' ἔτσι με ντροπιάζει.
Τὸ συνηθᾶ ἀπὸ καλωσύνη κάθε ξένος
νά θέλῃ νά φανῇ εὐχαριστημένος.
Ἐξέρω καλά, ἕνας πού εἶδε τόσα δὲν μπορεῖ
στὰ φτωχὰ λόγια μου εὐχαρίστηση νά βῶ.

ΦΑΟΥΣΤ :

Ἐνα σου βλέμμα, ἕνας σου λόγος, φῶς μου,
ἀξίζει ὅσο ἡ σοφία ὄλου τοῦ κόσμου.
(Τῆς φιλεῖ τὸ χέρι).

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Πολλή σας καλωσύνη! Πὸς μπορεῖ—
τόσο ἄσκημο, τραχὺ!—νά τὸ φιλήτε ;
Ἐχω τόσα νά κάνω, στοχαστήτε!
εἶναι πολὺ ἡ μητέρα μου αὐστηρή!
(Περνοῦνε).

ΜΑΡΘΑ :

Και σεῖς, κύριέ μου, ταξιδεύετε ὁλοένα ;

ΜΕΦΙΣΤΟΦΕΛΗΣ :

Ἄχ, σὰν τὸν βιάζουν χρέη και δουλειές κανένα!
Μὲ πόσῃ λύπη κάποιους τόπους δὲν ἀφίνε,
κι ὡστόσο τοῦ εἶναι ἀδύνατο νά μείνῃ!

ΜΑΡΘΑ :

Ὅσο εἶναι νέος κανένας, ὑποφέρνεται
ἐλεύτερος ἔτσι ὅπως ὅπως νά γυριῇ·
ἄμα ὁμως παίρνη και τσακίξη,
ποιός, γεροντοπαλίκικο νά σέρνεται
στὸν τάφο μοναχός, τὸ ὑποφασίζει ;

ΜΕΦΙΣΤΟΦΕΛΗΣ :

Ἄ πόμακρα με ρίγος τὸ θωροῦ.

ΜΑΡΘΑ :

Τότε σκεφτήτε, ὅσο ἔχετε καιρό.

(Περνοῦνε).

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Ναί, μάτια πού δὲ φαίνονται, γοργὰ εἶναι ξε-
χασμένα!

Ἐχετε στήν εὐγένεια συνειδίσει,
μὰ φίλους πλῆθος θάχστε ἀποχτήσει,
πού εἶναι ἐξυπνότεροι ἀπὸ μένα.

ΦΑΟΥΣΤ :

Μάθε, καλή μου, γιὰ ξυπνάδα ὅ,τι περνώ
ξίπασιά εἶναι στενοκέφαλη συχνά.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Πῶς ;

ΦΑΟΥΣΤ :

Ἄχ, γιατί ποτέ νὰ μὴ γνωρίζῃ
ἢ ἀφέλεια ἢ ἴδια κ' ἢ ἀθωότη πόσο ἀξίζει !
Γιατί ἢ ταπεινοσύνη, ἕνα τρανὸ
μὲς σὲ ὅσα δῶρα ἢ φύση στοργικὰ ἀσωτεύει—

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Στὸ νοῦ σας μιὰ στιγμούλα ἐγὼ ἂν περνώ,
ἐμὲ καιρὸς νὰ σᾶς θυμοῦμαι θὰ περσεύῃ.

ΦΑΟΥΣΤ :

Θὰ μένετε πολὺ μονάχη ;

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Ναί, κρατοῦμε μικρὸ νοικοκυριό,
δὲ λείπει ὁμως δουλειὰ ὅσο νάχῃ·
δὲν ἔχουμε ὑπερέτρια καὶ μονάχη ἐγὼ
μαγερεύω, σκουπίζω, ράβω, πλέκω,
ἀπὸ πρωὶ ὡς ἄργα στιγμὴ δὲ στέκω·
κ' ἔχω καὶ τὴ μητέρα κιόλα,
ποῦ τόσο ταχτικά τὰ θέλω ὅλα !

Ἄχι, πὼς ἔχει ἀνάγκη νὰ σφιχτῇ πολὺ,
μπορούσαμε πρὸ ἀπ' ἄλλους νὰ φανοῦμε τώρα·
Κατάσταση ἄφησε ὁ πατέρας μου καλὴ,
ἕνα σπιτάκι, καὶ κηπάκι ὄξω ἀπ' τὴ χώρα.
Τώρα καὶ γὼ ἔχω κάπως τὴν ἀνάπαψή μου :
Εἶναι στρατιώτης ὁ ἀδερφός μου κ' ἡ μικρὴ μου
ἢ ἀδερφοῦλα πεθαμένη.

Ἄ, πέρασα μ' αὐτὴ ζωὴ βασανισμένη·
μὰ ὅλα τὰ βάσανα ξανὰ θὰ προτιμοῦσα,
ναί, τόσο τὴ μικρὴ τὴν ἀγαποῦσα.

ΦΑΟΥΣΤ :

Ἄγγελος πές, ἂν ἔμοιαζε μὲ σέ.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Τὴν ἔθρεψα καὶ πόσο μ' ἀγαποῦσε !
Μετὰ ἀπ' τὸ θάνατο μᾶς ἦρθε τοῦ πατέρα.
Εἶχαμε ἀποφασίσει τὴ μητέρα,
τόση εἶχε ἀδυναμία, πὸν θέλησε καιρὸ
ὡς νὰ τὸ ξαναπάρῃ ἀπάνω ἀγάλι γάλι.
Ἔ ποῦ λοιπὸν μήτε στὸ νοῦ νὰ βάλῃ
νὰ τὸ βυζάξῃ μόνη τᾶμοιρο μωρό.
Τὴν ἔθρεψα ἔτσι τὴ μικρούλα μοναχὴ μου
μὲ γάλα καὶ νερό· ἔγινε δική μου.
Στὰ χέρια, στὴ δική μου ἀγκάλῃ,
γελοῦσε, χόρευε, ἔγινε μεγάλῃ.

ΦΑΟΥΣΤ :

Τις ἀγνόητες θᾶνοιωσες χαρές.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Εἶχα ὁμως καὶ ὠρες δύσκολες πολλές.
Τὴν κούνια τοῦ μωροῦ τὴ νύχτα τὴν τραβοῦσα
πλαί μου· ὅτ' ἔκανε αὐτὸ νάναδευτῇ,
εὐτὺς ξυπνοῦσα.

Πότε ἔπρεπε νὰ τοῦδινα νὰ πιῇ
καὶ πότε στὸ πλευρό μου νὰ τὸ παίρνω·
καὶ ἂν δὲ σώπαινε, ὀρθὴ νὰ σηκωθῶ,
στὴν κάμαρα μ' αὐτὸ νὰ σουλατσέρνω,
καὶ τὸ πρωὶ πάλι στὴ σκάφη νὰ βρεθῶ·
στὴν ἀγορὰ ὕστερα, φαί γιὰ τὴ μητέρα,
κ' ἔτσι τὰ ἴδια πάντα, κάθε μέρα.

Ἄ ναι, κύριέ μου, ὄχι περιφημὴ ζωὴ·
μόνο πὼς εἶν' πρὸ νόστιμα ὑπνος καὶ φαί.
(Περνοῦνε).

ΜΑΡΘΑ :

Τῶν δόλιων γυναικῶν πέφτει βαρὺ :
Γεροντοπαλίκαρο ποιὸς θὰ σωφρονίσῃ !

ΜΕΦΙΣΤΟΦΕΛΗΣ :

Ἄν εἶταν τὸ μυαλὸ νὰ μοῦ γυρίσῃ,
μιὰ σὰν καὶ σᾶς μονάχα τὸ μπορεῖ.

ΜΑΡΘΑ :

Γιὰ πέτε : ἀκόμα κατιτίς δὲ βρήκατε ;
Μὲ τὴν καρδιά σας κάπου δὲ δεθήκατε ;

ΜΕΦΙΣΤΟΦΕΛΗΣ :

Λέει ὁ λόγος : Σπίτι καὶ καλὴ γυναίκα δός μου,
καὶ ἀξίζει τὸ χρυσάφι ὅλου τοῦ κόσμου.

ΜΑΡΘΑ :

Ἄν ἔχετε ὄρεξη, ἐννοῶ, ποτέ σας νοιώσει ;

ΜΕΦΙΣΤΟΦΕΛΗΣ :

Μὲ δεχτήκαν παντοῦ μ' εὐγένεια τόση !

ΜΑΡΘΑ :

Θέλω νὰ πῶ ἂν ποτε ἀγαπήσατε σωστά ;

ΜΕΦΙΣΤΟΦΕΛΗΣ :

Μὲ γυναῖκες ἄς λείπουν χωρατά.

ΜΑΡΘΑ :

Ἄχ, δὲ μὲ νοιώθετε !

ΜΕΦΙΣΤΟΦΕΛΗΣ :

Λυποῦμαι, τί νὰ γίνῃ !
Νοιώθω ὥστόσο—πολλὴ σας καλωσύνη !
(Περνοῦνε).

ΦΑΟΥΣΤ :

Σὰν μῆκα ἐδῶ στὸν κῆπο, πέ μου,
μὲ γνώριμες ἀμέσως, ἀγγελέ μου ;

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Δὲν εἶδατε ; Τὰ μάτια ἔρριξα χάμου.

ΦΑΟΥΣΤ :

Μοῦ συμπαθᾶς τὴν αὐτάδειά μου
καὶ τὴν πολλὴ μου ἀδιακρισία,
σὰν ἔβγαινες ἐκεῖ ἀπ' τὴν ἐκκλησία ;

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Τᾶχασα· αὐτὸ ποτέ δὲ μοῦ εἶχε λάχει·
κανεὶς νὰ πῇ κακὸ γιὰ μὲ δὲ θᾶχῃ.

Ἄχ, εἶπα, μὴ στὸ φέροσιμό μου
κάτι ἄπρεπο καὶ ἀδιάντροπο ἔχει δῆ,
πὼς τοῦ πέρασε ἰδέα νὰ μοῦ φερθῇ,
σὰ νᾶμουνα καμιὰ τοῦ δρόμου ;

Μὰ ἄς σᾶς τὸ πῶ ! Κάτι, δὲν ξέρω τί, μιλοῦσε
μέσα μου ἐδῶ καὶ σᾶς δικαιολογοῦσε.

Μὰ μὲ τὸν ἑαυτό μου εἶχα θυμῶσει ὡστόσο,
ποῦ δὲν μπορούσα πιὸ πολὺ νὰ σᾶς θυμῶσω.

ΦΑΟΥΣΤ :

Γλυκειά μου !

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Ἄστε !

ΦΑΟΥΣΤ :

Μπουκέτο κάνεις ;

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ (κόβει μιὰ μαργαρίτα καὶ μαδᾶ ἓνα
ἓνα τὰ φύλλα της):

Ἦχι ! εἶν' ἓνα

παιγνίδι.

ΦΑΟΥΣΤ :

Τί ;

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Ἄφῃστε. Γελάτε δῶ μὲ μένα.

(Μαδᾶ καὶ μουρμουρίζει).

ΦΑΟΥΣΤ :

Τί μουρμουρίζεις ;

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ (σιγαλᾶ) :

Μ' ἀγαπᾶ—δὲ μ' ἀγαπᾶ.

ΦΑΟΥΣΤ :

Οὐράνια μου γλυκειὰ θωριά !

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ (ξακολουθεῖ) :

Μ' ἀγαπᾶ—δὲ μ' ἀγαπᾶ—

(μαδώντας καὶ τὸ τελευταῖο φύλλο, ξεφρνίζει μὲ χαρὰ):

μ' ἀγαπᾶ !

ΦΑΟΥΣΤ :

Ναί, παιδί μου, τοῦ ἄνθους ἢ φωνῆ
θεικὸς χρησμός ἄς σοῦ εἶναι ! Σ' ἀγαπᾶ !

Τὸ νοιώθεις, τί σημαίνει ; Σ' ἀγαπᾶ !

(Τῆς πιάνει καὶ τὰ δύο χέρια).

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ :

Ἄνατριχιάζω !

ΦΑΟΥΣΤ :

Μὴν τρέμης ! Ὡ, ἄς σοῦ πῆ τὸ μάτι,
αὐτὸ τὸ χερσοφίξιμο ἄς σοῦ πῆ

ὄ, τι εἶναι ἀνείπωτο· δοσμένη

ἀκέρια, ἄς αἰστανθῆ ἢ ψυχῆ

μιὰ ἀναγάλια, ποῦ αἰώνια πρέπει νᾶναι !

Αἰώνια!—θᾶταν τὸ τέλος της ἀπελπισιά.

Ναί, ὄχι τέλος, ὄχι τέλος !

(Ἡ Μαργαρίτα τοῦ σφίγγει τὰ χέρια· ἔπειτα ξαπολιέται καὶ
φεύγει τρεχάτη. Ὁ Φάουστ μένει μιὰ στιγμή στοχαστι-
κός, ἔπειτα πηγαίνει κατόπι της.)

ΜΑΡΘΑ (φτάνοντας) :

Ἡ νύχτα πιάνει.

ΜΕΦΙΣΤΟΦΕΛΗΣ :

Ναί, νὰ φεύγουμε καιρός.

ΜΑΡΘΑ :

Θὰ σᾶς ἔλεγα νὰ μείνετε ἀκόμα,
μὰ ἐδῶ ἔχει ὁ κόσμος κακὸ στόμα.

Μόνη δουλειὰ σὰ νᾶναι καθενός,

σκοτούρα ἄλλη καμιὰ σὰ νὰ μὴν ἔχη,

παρὰ τί κάνει ὁ ἄλλος νὰ προσέχη,

κι ὅπως καὶ νὰ φερθῆ, στὴ γλώσσα του θὰ πέση.

Ἄλλὰ τὸ ζευγαράκι μας ;

ΜΕΦΙΣΤΟΦΕΛΗΣ :

Ἐκεῖθε εἶναι φευγάτο.

Πεταλουδίτσες παιγνιδιάρες.

ΜΑΡΘΑ :

Σὰ νὰ τῆς ἀρέση.

ΜΕΦΙΣΤΟΦΕΛΗΣ :

Κι αὐτὴ ἔκεινοῦ. Ἦ, ἔτσι εἶναι ὁ κόσμος ἐδῶ
κάτω.

(Μεταφραστικὴ δομῆ) ΚΩΣΤ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

ΟΙ ΖΩΓΡΑΦΟΙ ΤΟΥ ΒΑΛΚΑΝΙ- ΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ○ ○ ○ ○ ○

On doit le dire avec la dou-
leur de sentir à combien de belles
organisations on refuse un deve-
loppement si productif pour la so-
cieté, plus par indifference que par
hostilité.

EUGÈNE CARRIERE

Μιὰ ἀγανάκτηση ἄγια ἐμπνέουσε τὰ λόγια ποῦ φα-
νερόνουν τὴν πίκρα τοῦ Ἑλληνα τεχνίτη.

Τὸ Θεομόπουλο ποῦ ζῆ μεσ' στὰ ὄνειρα τῆς τέ-
χνης, ποῦ ξέρω ποῦ ἔχει τὴν αἰώνια ἀσβυστη φωτιά
ποῦ δημιουργεῖ τὰ μεγάλα, μπορούμε νὰ τὸν πάρουμε
ὡσάν τὸ σύμβολο καὶ σᾶν, τὸ θῦμα τεχνίτη, στὸν τό-
πο μας.

Εἶναι παραπάνω ἀπὸ τραγικὰ ἀνείπωτη ἢ ἀγωνία,
ἢ κόλαση ἐκείνου, ποῦ ἔχει κᾶτι νὰ πῆ, κᾶτι νὰ δη-
μιουργήσῃ, κᾶτι ποῦ τὸ πνίγει ἢ κακούργα περικυ-
κλωσιὰ καὶ τοῦ ἀλυσοδένει βάρβαρα τὴν ἐκδήλωσι
κακοδέχοντας κάθε του πονοχαρὰ. Ὁ καλλιτέχνης ποῦ
λαχταρᾶ, ποῦ ὀνειρεύεται ὀλημερῆς τὴ συμπαθία
τῆς κοινωνίας, στὶς ἐκδήλωσές του, τὸ ἐνδιαφέρο, τὴν
προσοχή, τὴν ἀγάπη, τοὺς ἐνθουσιασμούς, τὴ διονυ-
σιακὰ μέθη, βρίσκει τὴ μοῦχλα τὴν πνευματικὰ,
τὴν ἐγκληματικὰ ἀναισθησία, τὴν ἀπαίσια ματαιότητα
τοῦ ἀφόρητου βουρζουαζοῦ. Τὸ ν' ἀγόμαζε τὸ ἔθνος
γιὰ 400,000 χιλιάδες δραχμῆς, ἔργα ἀληθινὰ, ποῦ θὰ
ἐδίδασκαν τὴ ὕψηκαί τῆς τέχνης, θᾶτανε πάντα
μιὰ αἰσθητὴ ὀφέλεια γιὰ τὴν τέχνη στὸν τόπο μας κι
ἄς εἶτανε καὶ Κινέζικια.—Τώρα ὅμως πρόκειται γιὰ
τὰ ζωγραφικὰ ἔργα τοῦ κ. Γ. Σκῶτ ποῦ ἀγοράστη-
καν στὴν Ἀθήνα καὶ ὄχι γιὰ τὸ εἰκονογραφικὸ ἔργο
του ποῦ στέκεται καλὰ στὸ εἶδος του, ποῦ ἠμποροῦσε
νὰ διαφημίση καλλίτερα τὶς νίκες μας, παρὰ ἡ φκειασ-
σιδωμένη ζωγραφικὴ του.

Κ' ἢ φωνὴ τοῦ Θεομόπουλου—εἶναι φωνὴ πονε-
μένου, ὁ πόνος του εἶνε πόνος μας—γιατί εἶναι ἀνή-

θικο νὰ πλουτίζουνε οἱ ἐπιτήδειοι, πού σκοτώνουν με τὴ μετριότητά τους κάθε πνοὴ τῆς τέχνης.

Ὅσο κι' ἂν δὲ χωρᾶ σωβινισμὸς στὴν τέχνη, ξέρουμε ὅμως πὼς στὴν Εὐρώπῃ οἱ ξένοι δὲν ἔχουνε κανένα δικαίωμα στὰ διαγωνίσματα ποῦχουνε χρηματικά βραβεῖα καὶ πὼς αὐτοὶ προστατεύουνε τοὺς δικούς τους.

Νομίζω πὼς ἡ Δυναστία μας, ἡ κυβέρνησή μας, ἡ κοινωνία μας, εἶχαν ὅλα τὰ μέσα νὰ δοκιμάσουν τὴν ἀξία τῶν ἰδικῶν μας τεχνιτῶν καὶ νὰ ἐνθαρρύνουναι, νὰ ἐνθαρρύνουν, ὅσους εἶχαν πραγματικὴ ἀξία ἐκλέγοντάς τους καὶ καθιερόντάς τους στὸν τόπο τους. Καὶ μόνο σὰ δὲν μπορούσαν νὰ δώσουν κάτι καλὸ, τότες νὰ καλέσουνε ξένο ἀπ' τοὺς καλύτερους γιὰ νὰ τοῦ ἀναθέσουνε, κ' εἶσι θὰ κέρδιζε, με τὴν ἀξία του καὶ ἡ τοπικὴ τέχνη τὸ ὅτι φανερόνεται ἀστοργικά ἀδιάφορη ἢ πολιτεία γιὰ τὴν τέχνη μας εἶναι ὀδυνηρὰ πασίγνωστο.

Μὲ τοὺς λιγοστοὺς φιλότεχνους, με τοὺς ἄμουςους ἀστοὺς καὶ με τὴν ἀμόρφωτη καὶ ἀναίσθητη περικυκλωσιά μας δὲν προκόβει τέχνη. Ὁ Tolstoi εἶπε πὼς ἡ Τέχνη εἶναι ὁ σφυγμὸς τοῦ πολιτισμοῦ, σ' ἓνα του βιβλίο γιὰ τὴν τέχνη. Καὶ μεῖς κιντυνεύουμε νὰ εἴμαστε χωρὶς τέχνη, ὕστερ ἀπ' τὴ νίκη—δὲν ἔπρεπε κάθε πόλη μας νὰ ζήσει τὰ παλληκάρια της, κάθε δήμος νὰ ζωγραφίση τὸ πάνθεό του;—Πότες θὰ συστήσουν τὰ μουσεῖα τους ἢ Ἀθήνα, ἢ Θεσσαλονίκη, ἢ Λάρισα, τὰ Γιάννενα καὶ τόσες ἄλλες πόλεις; Σὲ μιὰ πόλη πού δὲν ἔχει θέατρο, βιβλιοθήκη καὶ μουσεῖο ἀδύνατο νᾶναι πολιτισμένη—κάποιος Ἄγγλος κριτικὸς εἶπε πὼς ταξειδεύοντας κανεὶς με τὸ βαπόρι σὰν πλησιάζει σὲ πολιτεία πού δὲ φαίνεται κανένα μνημεῖο ἢ μὴ βγῆ ἔξω—ἔτσι θὰ καταστήσουμε τὴν Ἑλλάδα πού δὲ θὰ μᾶς σώζουμε μηδὲ τὰ παλιὰ μας ρέπια.

Ἀπ' τὸν κ Βενιζέλο προσμένουμε νὰ πάρη στὴν προστασία του τὴν τέχνη, δημιουργώντας στὸ τέλος κ' ἓνα ξεχωριστὸ ὑπουργεῖο— ὠραίων τεχνῶν. Μόνο με μιὰ ἀνώτερη συμπάθεια τῆς πολιτείας, ὅπως γίνεται κι ἄλλοῦ, μπορεῖ νὰ πάρη τὸ δρόμο της ἡ Τέχνη μας.

ΑΠΡΟΣΩΠΟΣ

ΣΑΑΔΗ. — Μιὰ σταγόνα τῆς βροχῆς ἔπεσε στὴ θάλασσα καὶ τᾶχασε ἀπ' τὴ ντροπὴ.

— Ὡ θαλασσα, φῶναξε, εἶμαι τόσο μικρὴ, ταπεινὴ ἐγὼ μπρὸς στὴν ἀπεραντοσύνη σου! . .

Ὅμως γιὰ τὴν ταπεινοσύνη της ὁ Θεὸς διάταξε ἓνα ὄστρακο θαλασσινὸ νὰ τὴ περιμαζέψῃ καὶ τὴν ἀναθρέψῃ. Σὲ λίγον καιρὸ ἡ σταγόνα μεταμορφώθηκε σ' ἓνα λαμπρὸ μαργαριτάρι, πού στόλισε τὸ στέμμα ἐνὸς σουλτάνου.

Ὁ Θεὸς τῆς ἔκανε τὴ μεγάλη αὐτὴν τιμὴ γιὰτὶ εἰξέρε νὰ μὴν ταπεινῆ. Νίκησε γιὰτὶ ἔκανε τὸν ἑαυτὸ της ἴσο μ' ἓνα τ. ποτα.

Ἡ ΚΟΙΝὴ ΓΝΩΜΗ

➡ Ο ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΣ ➡

Φίλτατε,

Ὁ «Νουμάς» εἶναι τίμιο φύλλο, εἶναι καὶ λεύτερο βῆμα ἀκόμα. Ποτὲ δὲν ἀρνήθηκε τις στήλες του στὸ Δίκιο καὶ στὴν Ἀλήθεια—ἀκόμα κι ὅταν ἡ ξένη ἀντίληψη ἔτυχε νὰ μὴ συμφωνεῖ με τὴ δική του. Ἔτσι ἐλπίζω νὰ μὴ ἀρνηθεῖ καὶ τώρα τις στήλες του σ' ἓναν ποῦρχεται νὰ διαφωνήσει μαζί του, νὰν τοῦ ἀποδείξει με γεγονότα καὶ ὄχι με λόγια πόσο ἀδικεῖ με τις συγχές του ἐπίθεσες ἓναν ἄνθρωπο ἀξιο κάθε τιμῆς καὶ κάθε ἀναγνώρισης.

Κι ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς εἶναι ὁ κ. I. M. Δαμβέργης, ὁ ἰδιαιτερός γραμματέας τοῦ κ. πρωθυπουργοῦ. Ἄλλος ἄνθρωπος, μιὰ τόσο μπιστευτικὴ θέση θὰ τὴν ἐκμεταλλεύονταν γιὰ λογαριασμὸ του, νὰ πλουτίσει αὐτὸς ἢ νὰ πλουτίσει τοὺς δικούς του, νὰ σκορπίσει θέσες τετράπαγες δεξιά ζερβά, σὲ φίλους καὶ δικούς. Ἔχουμε τίποτ' ἀπ' αὐτά; Ἐμπρός τὰ πράματα εἶναι δῶ, ἐδῶ καὶ οἱ ἄνθρωποι. Διαχειρίστηκε στὴν ἐποχὴ τῶν πολέμων ἑκατομμύρια, ἀρκετὲς χιλιάδες μάλιστα ἀνεξέλεχτα, κι ὅμως ἡ διαχείρισή του, ὀλοκάθαρη καὶ κατάλευκη, ἓνα ψεγάδι δὲν ἔχει νὰ τὴ μαυρίσει.

Τὸν κατηγοροῦν γιὰ ἐμπάθεια. Μὰ πέτε μου, σὸ Θεὸς σα; πού βρίσκεται κρυμμένη ἢ περιήρημη αὐτὴ ἐμπάθεια, ὅταν ὁ κ. Δαμβέργης, καθαρανοουσιάνος φανατικὸς, παίρνει τὸ δημοτικιστὴ Πορφύρα ἀπὸ τις ταλαιπωρίες τοῦ στρατώνα καὶ τὸν τοποθετεῖ στὸ ἰδιαιτερὸ γραφεῖο τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ; Στὸ ἴδιο γραφεῖο εἶχε τοποθετήσει, ὅσο βαστούσανε οἱ δύο πόλεμοι, τὸ δημοτικιστὴ κ. Καζαντζάκη. Φροντίζει νὰ βρεῖ δημόσια θέση γιὰ τὸ δημοτικιστὴ κ. Φιλίππα. Εἶναι φίλος στενὸς τοῦ δημοτικιστῆ μουσικῶ κ. Καλεμοίρη. Συγχάζει ταχτικά στὸ φιλολογικὸ σαλόνι τῆς φανατικῆς δημοτικιστρίας κ. Αὔρας Θεοδωροπούλου. Καὶ τόσα καὶ τόσα ἄλλα ἀκόμα.

Καὶ ὕστερα ἀπ' ὅλ' αὐτὰ ἔρχεται ὁ «Νουμάς» με σάτυρες, μ' ἐπιγράμματα, καὶ με λογιῆς ἐπίθεσες νὰ τὸν παρουσιάσει γιὰ πρόσωπο κωμικὸ κι ἀχαραχτήριστο.

Ἐλπίζω πὼς ἐδῶ κ' ἐμπρός τὸ ἀδικο αὐτὸ θὰ πάψει καὶ ὁ «Νουμάς», ὁ φίλος τῆς Ἀλήθειας καὶ τῆς Δικαιοσύνης, δὲ θάφισιε στὶς στήλες του μέσα νὰ σατυρίζεται ἀδίκῃ ἓνα τόσο ἀξιοσέβασιο πρόσωπο.

Δικός σου

ΝΕΟΕΛΛΗΝΑΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Χρ. Παλ. Χανιά. Σοὺ τὰ στείλαμε. Στείλε μας.

κ. Γ. Βουβ. Εὐβοία. Λάβαμε καὶ τις ἄλλες 10 καὶ σ' εὐχαριστοῦμε.

κ. Στ. Σταθ. Τὸ γράψαμε πὼς δὲ θέλει νὰ βάλει τὴν ὑπογραφή της, ὥστε ἀδίκῃ μᾶς παρακαλεῖς. Ἀφοῦ σ' ἄρесе ἢ μετάφραση, τί τὰ θές τὰ παραπάνου; — κ. Ν. Ζ. Τὸ χαρτί τῶν «Παναθηναίων» εἶναι πιὸ χοντρὸ ἀπὸ τὸ χαρτί τοῦ «Νουμά». Ὡστόσο, γιὰ τὴ χρῆση, πού λές, κάνει καὶ παρακάνει. Κόψιμα μόνο πού δὲν τὰ λαβαίνουμε.

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ἰδιοκτήτης : Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, ἀρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συνταρομή χρονιάτικη : Δρ. 20.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὄλα τὰ κίβσκια καὶ στὸ βιβλιοπωλεῖο Βασιλείου (ὁδὸς Σταδίου 4?)

ΓΙΑ ΤΗΝ «ΤΡΙΣΕΥΓΕΝΗ»,

Ἵστερ' ἀπὸ τόσο θόρυβο, ὕστερ' ἀπὸ τόσες ἀπὸπειρες πούγειναν σὲ διάφορους καιροὺς γιὰ τὴν παράσταση τοῦ μονάκριβου σκηνηκικοῦ ἔργου τοῦ Κωστή Παλαμά, κὶ ἀπὸ τὸ μακαρίτη τὸ Χριστομάνο σὰν εἶχε τὴ νέα σκηνη κὶ' ἀπὸ τὴν κ. Δρακαπούλου κὶ' ἀπὸ ἕνα σωρὸ ἄλλους ἔρασιτεχνικοὺς ἔμιλους, παίχτηκε τέλος πάντων τὴν προπερασμένη Παρασκευὴ στὸ Δημοτικὸ ἢ «Τρισεύγενη». Τὴν ἡρωίδα ἐπρόκειτο νὰ ὑποδυθεῖ (μιλάμε σὰ γιὰ κάτι ποὺ ἐμέλλετο νὰ γείνει καὶ δὲν ἔγεινε, γιὰτὶ γιὰ μᾶς πραγματικὰ ἢ «Τρισεύγενη» δὲν παίχτηκε) ἢ κ. Ζ. Παρασκευοπούλου καὶ τὸ ἔργο νὰ διδάξει ὁ γνωστός ἐρμηνευτὴς τῶν ἰψένιων τύπων κ. Θ. Οἰκονόμου. Γιὰ τὸ ἔργο δὲ θὰ μιλήσουμε μονάχα δυὸ λόγια γιὰ τὸ πῶς, δυστυχῶς, παρουσιάστηκε θὰ ποῦμε. Ἐ) καθένας τὸ ξέρει πῶς ἢ «Τρισεύγενη» τοῦ Παλαμά δὲν εἶναι ἔργο σκηνηκικό. Ἐν εἶχαμε τὸν πόθο νάνεβαστεῖ στὴ σκηνη, αὐτὸ εἶτανε γιὰ νὰ μάθει κὶ' ὁ πολὺς κόσμος, τὸ κοινό, τὸν Παλαμά, τὸν ποιητὴ Παλαμά, ποὺ ἀπὸ μιὰ παράδοση καὶ μιὰ πρόληψη χτυποῦσε δίχως νὰ τονὲ γνωρίζει. Τὸ κοινὸ ποὺ γύμισε λοιπὸν τὸ Δημοτικὸ θέατρο τὴν προπερασμένη Παρασκευὴ δὲ γνώρισε οὔτε τὸν Παλαμά, οὔτε τὸ ἔργο του.

Ἐ κ. Ζ. Παρασκευοπούλου ἔδειξε τὴν εὐγενεικὰ της προσπάθεια, καὶ στὴν τρίτη πράξη μάλιστα, στὴ σκηνη τῆς Τρισεύγενης μὲ τὸν Πάνο Τράτα, φανέρωσε καὶ τέχνη, μπορούμε νὰ ποῦμε, ζηλευτή. Ἐπὸ τοῦς ἄλλους ἡθοποιούς, ἂν ἐξαιρέσουμε τὸν κ. Λούη ποῦταν ὁ καλύτερος δίχως συζήτηση καὶ τὴ δ. Βέλμου ὡς Ποθούλα μ' ἔλη τὴ μελοδραματικὴ της ὑπερβολὴ σὲ πολλὰ σημεῖα, κανένας ἄλλος δὲν ἔπαιξε. Τὸ περίεργο μάλιστα εἶναι ποὺ φαινόντουσαν ὅλοι ἀρκετὰ μελετημένοι. Αὐτὸ ἀποδείχνει πῶς δὲν εἶταν αὐτοὶ πούπρεπε νὰ παίξουν καὶ πῶς τὸ ἔργο εἶταν ἀνώτερο ἀπὸ τίς δυνάμεις τους κὶ' ἀπ' τὴ διδασκαλία τοῦ κ. Οἰκονόμου ἀκόμα. Ὁ κ. Οἰκονόμου, θέμε νὰ ποῦμε, πῶς καθὼς δὲν μπορεῖ νὰ παίξῃ ρωμαῖκο ἔργο, γιὰ τὸν ἀπλούστατο λόγο πῶς δὲν ἔχει ρωμαῖκη συνείδηση, δὲν μπορεῖ καὶ νὰ διδάξει. Ἐπὶ τέλους αὐτὸς ποῦναι δάσκαλος, ἀφοῦ δουλεύοντας χρόνια καὶ δῶ πέρα καὶ στὴ Γερμανία, ἂ δὲν κάνουμε λάθος, δὲ μπόρεσε νὰ

δημιουργήσει περισσότερους ἀπὸ τρεῖς βόλους γιὰ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του, πῶς φαντάζεται διτὶ ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἔχουν οὔτε τὴ μόρφωσή του, οὔτε τὴ σκηνηκὴ τέχνη του, εἶναι δυνατὸ νὰ παίξουν ἔργο σὰν τὴν «Τρισεύγενη», ἐπειδὴ παρακολούθησε τίς δέκα ἢ τίς εἴκοσι δοκιμὲς της ; Ἐν καθὼς εἶπαμε ἢ «Τρισεύγενη» δὲν εἶναι ἔργο θεατρικὸ καὶ δὲν ἔχει σκηνηκὴ δράση, τόσο περισσότερο ἔπρεπε νὰ τὸ συλλογιστεῖ. Ἐ «Τρισεύγενη» εἶναι ἔργο ποιητικὸ. Ἐ διδασκαλία τοῦ κ. Οἰκονόμου μᾶς παρουσίασε τὸ Νίκαρο (τὸν ὑποδύθηκε ὁ κ. Βέλμος) ὄχι σὰ ρωμαῖο βιολιτζή, μὰ σὰν ἐντελὸς ξένο μὲς' τὸ ρωμαῖκο milieu. Εἶχε κάτι ἀπὸ τὸ Ράνκ, εἶχε κάτι ἀπὸ τὸν Ἴψεν, κάτι ἀπὸ τὸν κ. Οἰκονόμου. Δὲν ξέρουμε ἂν ὁ Παλαμάς ἔχει νὰ παίξει κανένα ρόλο σ' αὐτὴ τὴν ὑπόθεση. Ἐνα μονάχα ἔχω νὰ προστέσω, κὶ' αὐτὸ μιλώντας τούτῃ τὴ στιγμή ὑποκειμενικά, πῶς τὴν «Τρισεύγενη» θὰ τὴν ἐπαρουσίαζε καλύτερα ἕνας ἔρασιτεχνικὸς θίασος ποὺ ἀπὸ μιὰ πραγματικὴ θέρμη γιὰ τὸ ἔργο κὶ' ἀπὸ ἕναν ἀληθινὸ θαυμασμὸ πρὸς τὸν ποιητὴ θ' ἀποφάσιζε νὰ τὸ παίξει. Καὶ θὰ τὸ παρουσίαζε καλύτερα καὶ δίχως τὴ διδασκαλία τοῦ κ. Οἰκονόμου, γιὰτὶ ἢ σκηνοθεσία ποὺ ξέρει, δὲν παίζει γιὰ μᾶς τὸ σπουδαιότερο ρόλο μὲς' στὴν «Τρισεύγενη» καθὼς καὶ σὲ κανένα ἔργο. Εἶμαι βέβαιος πῶς οἱ ἔρασιτέχνες αὐτοὶ νέοι θάνοιωθαν βαθύτερα τὸ ἔργο κὶ' αὐτὸ θάφτανε. Δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ κανένας πῶς ἢ παράσταση τῆς «Τρισεύγενης» παρουσίασε ἕνα κάποιον ὑποφερτὸ σύνολο, μὰ δὲ γυρεύουμε μεις αὐτὸ. Le coup a été raté. Δυστυχῶς !

ΛΕΩΝ ΚΟΥΚΟΥΛΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΑ

Ὁ κ. Α. Η. μᾶς ἔστειλε τὸ ἀκόλουθο σημεῖωμα :

Σελ. 34 τοῦ «Νουμά» ὁ κ. Φιλῆντας λέει «Δὲ μᾶς λέει πῶς εἶναι ποὺ κάνουν —ἰὰ τὸ θηλυκὸ τους ἐνῶ τάρσενικό τους κάνει —ος. Εἶναι τὰ ὅσα ἔχουνε χαρακτήρα κ.».

Ὁ κανόνας εἶναι λειψός.

1. Τέτια εἶναι κὶ' ὅσα ἔχουνε χαρακτήρα χ : φτωχός—φτωχιά.

2. Ὅλα εἶναι ὀξύτονα, ἐπειδὴς κακός—κακιά, μὰ ἄκανος—ἄκακη.

Α. Η.

Ὁ κ. Φιλῆντας ἀπαντᾷ :

«Ἐχει δίκιο βέβαια ὁ κ. Α. Η., μὰ τὰ εἶπαμε διάπλατα στὸν καιρὸ τους ἀπτὰ τὰ πράματα !...»

(Βλέπε Γραμ. Φιλῆν. § 628 σελ. 226) «...καὶ μὲ τὴν ἴδια ἀναλογία κάμανε μὲ —ἰὰ [πρόκειται μόνον γιὰ τὰ ὀξύτονα, βλέπετε] κὶ' ὅσα εἶχαν ἀκόμα χ πρὶν ἀπ' τὸ τελικὸ φωνήεντο, δηλ. σὰν τὰ : παχιά τραχιά, εἶπανε καὶ φτωχιά ριχιά κτλ.»

GEORG BRANDES

ΓΙΑ ΤΟΝ ΊΨΕΝ ΚΑΙ ΤΗ ΖΩΗ ΤΟΥ

(HENRIK IBSEN INTIME)

Μετάφρ. Α. ΚΟΥΚΟΥΛΑ 7.—

Ἄν πρέπει νὰ θεωρήσουμε τὸν Ἐχθρὸ τοῦ Λαοῦ ὡς μιὰν ὑπεράσπιση, ὁ Σόλνες ἔχει, ἀντίθετα, ὅλο τὸ χαρακτήρα μιᾶς ἐξομολόγησις.

Μέσα στὸ ἔργο αὐτὸ ποῦ εἶναι τόσο ἀπλό ὅσο καὶ βαθύ, θὰ κοπιᾷσει κανένας γιὰ νὰ βρεῖ τὰ πιὸ παράξενα σύμβολα. Ἀπὸ μιὰ φορὰ ἕως ἑμιλος Σλαύων σπουδαστῶν μοῦγραψε γυρεύοντάς μου νὰ τοὺς ξεδιαλύνω τῇ διαφορᾷ γιὰ νὰ μάθουνε ἂν ἡ Χίλδα προσωποποιούσε τὸν καθολικισμό ἢ τὸν προτεσταντισμό. Μέσα στὸ γερμανικὸ ἔργο, τὸ πιὸ πρόσφατο πάνω στὸν Ἴψεν, τὸ γραμμένο ἀπὸ τὸν κ. Ἑρρίκο Χόλμ, ποῦ θάμαζε κιόλας ἔνθεσμα τὸ μεγάλο νορβηγὸ συγγραφέα, ὁ Σόλνες ἀντιπροσωπεύει τὴ μπουρζουαζία, ὁ Ράγνερ τὸ σοσιαλισμό, τὴν πυρκαγιὰ τῆς οἰκογενειακῆς ιδιοκτησίας, τὴ γαλλικὴ ἐπανάστασι καὶ ἡ Χίλδα τὴν ἐλευθερία! Μὰ ὁ κόσμος ὅλος ξέρει πὼς εἶνε ἐξίσου βολετὸ νὰ συνταιριάσει κανεὶς καὶ τὴν ἱστορία τοῦ Ναπολέοντα μ' ἓναν ἡλιακὸ μύθο. Γεννήθηκε σ' ἓνα νησί καὶ πέθανε σ' ἓνα ἄλλο νησί, hoc est: σηκώθηκε ἀπὸ τὴ θάλασσα γιὰ νὰ χαθεῖ καὶ πάλι μὲς' ἐπὶ τὴ θάλασσα. Ἡ μητέρα του λεγόταν Δαιτηγία, ποῦ πάει νὰ πεῖ χαρά. Εἶχε δώδεκα στρατάρχες ποῦ ἀνταποκρινόντουσαν μὲ τὰ δώδεκα σημεῖα τοῦ ζώδιου καὶ τὰ λοιπά. Ὅλα ταιριάζον θαυμάσια. Μονάχα ποῦ ξεχνούσε πὼς ὁ Ἴψεν δημιουργοῦσε πάντα τὰ πρόσωπά του μ' ἓναν τρόπο ὅλως διόλου συγκεκριμένο, μπαίνοντας μέσα στὶς ψυχές, καὶ ποτὲς του μ' ἓναν τρόπο ἀφρημένο καὶ ἀλλογορικό. Στὴν περίστασι ποῦ ἡ πυρκαγιὰ τοῦ πατρικοῦ σπιτιοῦ θῆλε νὰ συμβολίσει κάτι, αὐτὸ θάταν ἓνα περιστατικὸ τῆς ἀτομικῆς ζωῆς τοῦ Ἴψεν, τῆς ἱστορίας του λόγου χάρι. Δὲ θάταν ἓνα περιστατικὸ τῆς κοσμικῆς ἱστορίας. Ὅσο γιὰ τὴ Χίλδα, αὐτὴ δὲν προσωποποιεῖ τὴν ἐλευθερία, ἔτσι καθὼς δὲν ἀντιπροσωπεύει καὶ τὸν προτεσταντισμό. Εἶναι μιὰ κόρη νορβηγίδα, ἢ νορβηγίδα κόρη μὲ δυὸ λόγια καὶ πολὺ δίκαια ἔχει καὶ τὸνομα μιᾶς βαλαίρις. Εἶνε πλασμένη πραγματικά, καθὼς καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἴψεν τὴν πε, con amore. Τὰ μοντέλα τῆς ἐπὶ τὴν πραγματικὴ ζωὴ θάταν δίχως ἄλλο πάμπολλα καὶ ὅχι ὅλα ἀπὸ τὴ Νορβηγία πάντα.

Στὰ μέσα τοῦ 1889 ὁ Ἴψεν ἔστειλε μιὰ σειρά γραμμάτων σὲ μιὰ νέαν αὐστριακὰ ποῦ τὴ γινώρισε στὸ Τυρόλο. Τὰ γράμματα τούτα ἢ ἴδιαι μὲς τῶσδε. Σὰν ξέρει λοιπὸν κανένας πὼς ἢ γυναίκα αὐτὴ ποζάρισε πολλὰ φορὰς γιὰ τὴν Εἰρήνη τοῦ Ἐπιλόγου, θανάκαλύψει ἀρκετὰ γνωρίσματα ποῦ θὰ ξαναβρεῖ ὕστερα καὶ στὶς σκέψεις τοῦ Σόλνες καὶ τῆς Χίλδας. Εἶναι ὁ

ἀνοιξιάτικος ἥλιος ποῦ λαμποκοπᾷ στὸ χυνὸ πωρο μιᾶς ζωῆς. Καθὼς καὶ ἡ Χίλδα, ὀνομαζόταν καὶ αὐτὴ πριγκηπέσσα. Ποτὲς του ὁ συγγραφέας δὲν κουράστηκε ἔχοντας τὴ θύμησίν τῆς. Ἐξὸν τοῦτο εἶχε καὶ μιὰν ἀνησυχία ποῦ τὸν ἐβασάνιζε. Ἦθελε νὰ ξέρει ἂ θὰ κατόρθωνε μιὰ μέρα νὰ ἐκδηλώσει αὐτὴ τὴν εὐτυχία μέσα στὸ λογοτεχνικὸ του τὸ ἔργο, ἔχοντας τὸν πόνο πὼς αὐτὸ θάτανε μιὰ πάλη γιὰ νὰ φτάσει τὸ ἄφταστο.

Ἀργότερα σὰν ξαναγύρισε ἐπὶ τὴ Νορβηγία, στὰ 1891, ὕστερ' ἀπὸ ἀπουσία 27 χρόνων, ἴσως νὰ συνάντησε καὶ μιὰ καινούρια φυτιὰ γυναικῶν. Ἴσως ὁ θαυμασμός του γι' αὐτόνε νὰ πῆρε μιὰ περίπαθη ὄψη, ποῦ καθὼς φαίνεται τὸν τραβοῦσε. Καὶ λίγα χρόνια ἀκόμα ἀργότερα ἐνδιαφέρθηκε ζωηρὰ ἀπὸ μιὰ μελέτη πάνω ἐπὶ τὴν τρυφερότητα ποῦ ὁ Γκαϊτε, σὲ ἡλικία ὅσῃ χρόνων ἀκόμα, ἐνοιωσε νὰ ξυπνᾷ μέσα του γιὰ τὴν πολὺ νέα Μαριάννα Βίλλεμερ καὶ πάνω στὸ ξαναῆσιμα τῆς παραγωγῆς τοῦ μεγάλου γερμανοῦ Δασκάλου ποῦ ἐκδηλώθηκε μὲς' ἐπὶ τὸ West-Oestlicher Divan. Τὸ μαρτυροῦνε οἱ ἀκόλουθες γραμμές, παρμένες ἀπὸ μιὰν ἐπιστολὴν (Χριστιανία, 11 τοῦ Φλεβάρη 1898).

«Δὲν μπορῶ ν' ἀνισταθῶ ἐπὶ τὴν ἐπιθυμία μου νὰ σᾶς στείλω μιὰ λέξη γιὰ νὰ σᾶς εὐχαριστήσω γιὰ τὸ «Γκαϊτε καὶ τὴ Μαριάννα Βίλλεμερ». Μοῦ εἶταν ἀγνωστο τὸ ἐπεισόδι τῆς ζωῆς τοῦ Γκαϊτε ποῦ μελετᾷτε καὶ πέρω. Χωρὶς ἀμφιβολία πρέπει νὰ διάβασα τὴν ἱστορία τούτη ἀπὸ τὸ Lewes, μ' ἀπὸ τότε πέρασε καιρὸς. Γιὰ κάθε περίστασι τὴν ἔχω ξεχάσει· πολὺ περισσότερο ἀκόμα γιὰ τὸ πρᾶμα τὴ στιγμὴ αὐτὴ δὲν ἔχει προσωπικὸ ἐνδιαφέρο γιὰ μένα. Τώρα, ἀντίθετα, οἱ περιστάσεις εἶναι λίγο ἀλλαγμένες. Καὶ τώρα μονάχα ποῦ σκέφτομαι τὴν παραγωγὴ τοῦ Γκαϊτε κατὰ τὸ χρόνια κείνα, καθὼς καὶ τὴν ἀνάστασι τῆς νιότης του, λέω στὸν ἐαυτό μου πὼς εἶχα χρέος νὰ καταλάβω. Δίχως ἄλλο θᾶχε εὐνοηθεῖ ἀπὸ μιὰ παρόμοια τύχη, ἀπὸ ἓνα εὐτυχισμένο περιστατικὸ γιὰ κείνον, καθὼς αὐτό, νὰ συναντηθεῖ ἴσα ἴσα μὲ μιὰ Μαριάννα Βίλλεμερ. Ἡ τύχη, ἢ σύμπτωση, ἢ εὐκαιρία, μποροῦνε κάποτε νὰ φανοῦνε ἀληθινὰ δυνάμεις τόσο εὐνοϊκῆς καὶ ἀξιαγάπητες, ὅσο δὲ γίνεται περισσότερο».

Πιστὸς λοιπὸν ἐπὶ τὴν συνήθεια του ὁ Ἴψεν, ἔπρεπε νὰ μαζέψει ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴν μεριά, λεπτομέρειες καὶ γνωρίσματα λίγο ἀπὸ παντοῦ. Ἀνάμεσα σ' αὐτὲς συνήθιζε νὰ λέει καὶ τ' ἀκόλουθον: Μιὰ μέρα, κάπου ἐπὶ τὴ νότια Γερμανία, μιὰ κόρη τοῦχε πεῖ: «δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω ποτὲς μου, πὼς μπορεῖ μιὰ γυναίκα νὰ κυριεύεται ἀπὸ ἓναν ἄντρα ποῦ δὲν εἶναι παντρεμένος. Γιατί σὲ δὲν εἶναι παντρεμένος, δὲ θᾶχε τὴν εὐχαρίστησι πὼς θὰ τότε πάρει ἀπὸ μιὰν ἄλλη». Ἡ ἀπλούστατη αὐτὴ ἐπιφώνησι ἔδωκε στὸν Ἴψεν μιὰ βαθειὰ προοπτικὴ δύναμι πρὸς τὴν γυναίκα ψυχῆ.

(Ἀκολουθεῖ)

ΓΟΥΣΤΑΒΟΥ ΓΚΕΪΓΕΡΣΤΑΜ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΑΔΕΡΦΟΥ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ : ΚΩΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

8.—

Τὸ πλοῖο χόρευε ἀπάνω στὴν ταραγμένη θάλασσα καὶ μπρὸς στὴν πλώρη του, ξεχώριζε ἡ σκιαγραφία ἑνὸς μακριοῦ νησιοῦ, ποὺ σημαδεύτανε σ' ἓνα βᾶθος ἀπὸ σύννεφα ποὺ κυνηγοῦσαν ἓνα τᾶλλο. Ὅσο σιμῶναμε πρὸς τὸ νησί, τόσο πῖο δυνατὰ μὲ φλόγιζε βαθιά μου ἡ χαρὰ τοῦ πόθου, ποὺ τὸν ἔθρεφα τόσα χρόνια καὶ ποὺ τώρα ἐμελλε νὰ πληρωθῇ. Κατεβήκαμε στὴν ἀποβάθρα καὶ μ' ἓνα βλέμμα ἀχόρταστο ἀγκάλιασα δὲν γύρω μου. Εἶδα τὶς ἀποβάθρες, τὰ παραπήγματα τῶν πλοίων, ἔλα τὰ μικρὰ χίτρια, ποὺ λάμποντας μὲ τάνοιχτὰ χρώματά τους, στρημωνόντανε στὴν πλαγιά τοῦ γυμνοῦ βράχου. Στὲ λιμάνι, χοροπηδοῦσαν οἱ βάρκες ἢ μιὰ κοντὰ στὴν ἄλλη, κι ἀπάνω στοὺς βράχους ξηραίνοντανε στὸν ἥλιο σωροὶ ψάρια. Ἔβξω σ' ἓνα ἀκρωτήρι τοῦ νησιοῦ στεκόντανε μαζεμένοι μερικοὶ ἄντρες μὲ πισσωμένα φορέματα, μὲ ναυτικὰ κασκέτα καὶ ψηλὰ ποδήματα καὶ ταχτοποιοῦσαν ἀργὰ καὶ προσεχτικὰ ἓνα σωρὸ μεγάλα ψάρια, ποὺ πρώτη φορὰ τὰ ἐβλεπα.

Ὁ δυνατὸς ἀέρας χτυποῦσε τὸ πρόσωπό μου καὶ τὰ μάγουλα, καὶ γύρω μου ἄκουγα ἕναν κρότο σὰν ἀπὸ βροντεροὺς καταρράχτες, ποὺ τοὺς δέρνουν ἄγριοι ἄνεμοι. Εἶδα τὶς γραμμὲς τῶν βράχων νὰ χάνονται γλαυκόμεαυρες στὸ μαῦρος, ἐνῶ ἡ μπόρα κυνηγοῦσε μὲ λύσσα τὰ σύννεφα στὸν οὐρανό, ποὺ ἔλαμπε γλαυκὸς ἐκεῖ ὅπου σκιζόντανε τὰ νέφη. Κι ὅταν ἦρθα στὸ μικρὸ λευκοχρισμένο σπίτι μας, ἔξω στὴν ἄκρη ἄκρη τοῦ δυτικοῦ ἀκρωτηριοῦ, μακριὰ ἀπὸ τὶς ἄλλες ἀνθρώπινες κατοικίες, τότε εἶδα πρώτη φορὰ τὴ θάλασσα.

Στάθηκα πολλὴ ὥρα καὶ κοίταξα ἔξω αὐτὴν τὴ θάλασσα, ποὺ κατῶρθωσα νὰ τὴ φτάσω τέλος. Κι ὅταν μπήκα στὴν κάμαρά μας, εἶδα πὼς τὰ δικά μου παράθυρα εἶχαν τὴν ἴδια θέα, ποὺ εἶπα πρωτῆτερα, μὲ τὴ διαφορὰ πὼς ἡ θάλασσα φαίνονταν ἀπὸ δῶ ἀκόμα σιμότερα. Στάθηκα πάλι ἐκεῖ καὶ δὲν ἤξερα τί γινότανε μέσα μου ἐκείνη τὴ στιγμή. Μὰ τὴν ἴδια ὥρα ἔπεσε ἡ ματιὰ μου στὴ γυναίκα μου. Ἔστεκε στὸ παράθυρο καὶ κοίταζε ἔξω καὶ μιὰ στιγμή μού φάνηκε πὼς ἀπὸ τὴν ὥρα, ποὺ πάτησα τὸ νησί αὐτό, λησμόνησα ἔλα ὅσα εἶχανε τραβήξει τὴ σκέψη μου τόσον καιρὸ, ἔλη τὴ νευρικότητα, ἔλους τοὺς δισταγμούς, τοὺς δόλους, τοὺς ὑπολογισμούς, ἔλον τὸν ἀγῶνα νὰ βιάσω τὴ γυναίκα μου νὰ αἰστάνεται ὅπως ἐγώ. Τώρα ἔστεκε κει καὶ δὲν ἤξερα ἂν ἐκείνη τὴ στιγμή οἱ στοχασμοὶ μας παλεύσανε μεταξύ τους ἢ συναπαντιόνταν.

Τότε ἔστρηψε τὸ πρόσωπο κ' εἶδα πὼς τὰ μάτια τῆς εἶτανε δακρυσμένα. Μοῦ ἄπλωσε τὸ χέρι τῆς, τὸ ἔπιασα καὶ σταθήκαμε κει μαζί καὶ κοιτάζαμε τὴ θάλασσα. Κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά μας τὰ κύματα κυλοῦσαν ἀπάνω στὶς πέτρες κι ὅσο μακριὰ ἔφτανε τὸ μάτι, ἔβλεπε μόνο τὶς λευκὲς κορφὲς ἀπάνω στὴ σκοτεινὴ ἐπιφάνεια τῆς θάλασσας καὶ τὰ μικρὰ βραχόνησα, ποὺ γύρω τους σπάζανε τὰ κύματα. Σὰν καταρράχτες ἀπὸ λευκὸ ἀφρὸ ὀρθωνόντανε ψηλὰ τὰ κύματα, σπρωγμένα ἀπὸ τὸ βᾶρος δάκρυος τῆς θάλασσας, ποὺ τὰ στρήμωνχε ἀπὸ τὴ δύση. Εἶτανε μιὰ ταραχὴ γεμάτη ἤσυχη δύναμη, μιὰ μεγάλη ἐκρηξη, ποὺ εἶχε κάτι ἀπὸ τὴν ἀναγάλια τῆς ζωῆς.

Ἐμπρὸς στὴν ταραχὴ αὐτὴ ἡ δική μου ἠσύχαση κ' ἐνῶ κρατοῦσα τὸ χέρι τῆς γυναικὸς μου αἰστάνθηκα πὼς κ' οἱ δυὸ βαδίζαμε πρὸς τὴ θάλασσα καὶ φτάσαμε σ' αὐτὴ ἀπὸ χωριστοὺς δρόμους. Δὲν προφέραμε λέξη, μὰ στεκόμαστε αὐτοῦ πολλὴ ὥρα καὶ μέσα μας πέθαινε δ,τι εἶχε ὑπάρξει ἐκεῖ. Ὅταν ἀποκοιμηθήκαμε, ἀκούγαμε ἀκόμα τὸ θόρυβο τοῦ ἀνέμου καὶ τῶν κυμάτων κι ὅταν ἔπαψε ἡ ταραχὴ, μὰς εἰσπνιγε ἡ γαλήνη.

Ἐμπρὸς ἀπὸ τὰ παράθυρά μας ἀπλωνόταν ἡ θάλασσα ἤσυχη καὶ μεγάλη.

8

Τὴν ἀνάμνηση αὐτὴ τὴν εἶχα σημειώσει ἀπὸ χρόνια. Δὲ γνωρίζω τότε πὼς θὰ εἶχα νὰ παλέψω μὲ τὴ γυναίκα μου ἕναν ἄλλο μεγαλύτερον ἀγῶνα, ἕναν ἀγῶνα, ποὺ ὕστερ' ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ ἡμοῖρα μου εἶτανε νὰ μείνω μόνος κι ὡστόσο ὄχι μόνος, μὲ τὴν ψυχὴ θλιμμένη κι ὡστόσο ὄχι χωρὶς ἐλπίδα.

Τώρα βλέπω πὼς καθόμαστε τότε ἀπάνω στὸν ψηλότερο βράχο ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ λευκὸ ἀναπαυτικὸ σπίτι μας. Μὲ μιὰ λαμπράδα, ποὺ πάντα εἶναι νέα, ποὺ ἀλλάζει κάθε βράδι, ζυθᾷ ὁ ἥλιος στὴ θάλασσα κι ἀνάμεσά μας εἶναι ὁ Σβέν. Εἶναι ἐυπόλητος καὶ μελαψὸς κ' ἐπειδὴ μὲ τὸ βράδι ψυχραίνει ὁ ἀέρας, χώνει τὰ μικρὰ του πόδια κάτω ἀπὸ τὸ φόρεμα τῆς μαμάς. Παρκαλεῖ νὰ τὸν ἀφήσουμε νὰ μείνῃ ὅσο φαίνεται ἀκόμα ὁ ἥλιος. Τὰ μάτια του κοιτάζουν ξαφνισμένα τὶς τελευταῖες φλογερὲς ἀναλαμπὲς τοῦ ἡλιοῦ, ποὺ χάνεται στὴν ἤσυχα κυματισμένη θάλασσα. Κάθεται κει μὲ τὸ σαγόνι ἀκκουμπισμένο στὸ χέρι του, σὰ νὰ συλλογίζεται κάτι σοβαρὸ, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ τὸ ἐκφράσῃ μὲ λόγια. Κι ὅταν τέλος ξέρει πὼς πρέπει νὰ πάη νὰ

κοιμηθῆ, κρεμιέται στὸ λαϊμὸ τοῦ μπαμπᾶ καὶ παρακαλεῖ νὰ τὸν φέρω στὸ κρεβάτι του.

Μὲ τὸ ἀλαφρὸ μου φόρτωμα στὴν ἀγκαλιὰ κατεβαίνω σιγὰ τοὺς βράχους κι ὅταν γυρίζω βλέπω ἐκεῖ ἀπάνω τὸ σκοτεινὸ ἴσκιό τῆς γυναικὸς μου. Κάθεται, ὅπως καθότανε ὁ Σδὲν πρωτῆτερα, καὶ τὰ μάτια τῆς κοιτάζουνε στὸ σημεῖο, ὅπου βασιλεύει ὁ ἥλιος κι ὅπου ἔχουνε σβῆσει οἱ τελευταῖες ρόδινες φλόγες.

9

Ποτὲ δὲ θαυμάστηκε τόσο ὁ Σδὲν, δὲ χαδεύτηκε, δὲν κρατήθηκε ἀπὸ δλους στὰ χέρια καὶ δὲν ἀποθεώθηκε, ὅπως αὐτὸ τὸ καλοκαίρι. Οἱ ναυτικοὶ τὸν παίρνανε στὸν ὄμο καὶ τοῦ φτιάνανε βαρκίτσες, οἱ γερόντισσες σταματοῦσανε καὶ χαμογελοῦσαν, μόλις τὸν βλέπανε.

Οἱ νέες γυναῖκες λησμονοῦσαν τὰ δικὰ τους παιδιά καὶ λέγανε πὼς ποτὲ δὲν εἶδαν τόσο ὠραῖο ἀγόρι, τὰ κορίτσια τὸν περνοῦσαν ἀπὸ τοὺς βράχους χωρὶς νὰ τὰ παρακαλέσῃ καὶ παίζανε μαζὶ του. Ὁ Σδὲν γύριζε ἀδιάκοπα στὸν ἥλιο καὶ μαύρισε καὶ δυνάμωσε στὸν ἀέρα αὐτόν, ὅπως ποτὲ ἄλλη φορά.

Μ' ἓνα λόγο ὁ Σδὲν εἶτανε τὸ κέντρο δλων τῶν στοχασμῶν μας κι ὁ ἥλιος τοῦ μόνου αὐτοῦ καλοκαιριοῦ, πού περάσαμε στὰ δυτικὰ ἀκρογιάλια.

Ὡστόσο εἶταν παράξενο πὼς ἴσια ἴσια τὸν καιρὸ αὐτὸ βρῆκε ἓνα νέο θέμα ὀμιλίας καὶ πάντα γύριζε σ' αὐτό. Εἶτανε χαρακτηριστικὸ τοῦ Σδὲν πὼς μιλοῦσε γιὰ ὅλα ὅσα τοῦ ἐρχόντανε στὸ νοῦ καὶ τὸ ἔκανε περισσότερο ἀπροσποίητα παρὸς τὸ συνηθίζουσαν τὰ παιδιά, χωρὶς νὰ τὸν μέλῃ γιὰ τὴν ἐντύπωση πού ἔκανε στοὺς μεγάλους. Ὁ Σδὲν ἀπὸ τὴ στιγμή πού ἀνοῖξε τὰ μάτια δὲν αἰστάνθηκε γύρω του ἄλλο ἀπὸ θερμότητα κι ἀγάπη. Ὅταν ἔφτασε στὴν ἡλικία, πού οἱ γονεῖς μποροῦνε νὰ καταγίνονται μὲ τὰ τέκνα τους, τὸν ἀκολουθοῦσανε πάντα δυὸ μάτια, δυὸ μάτια, πού χαίροντανε στὸ κάθε κίνημά του, ἐννοοῦσανε καὶ τοῦ δίνανε θάρρος σὲ κάθε λόγο του, καθρεφτίζανε κάθε κίνημα τῆς τρυφερῆς κι ἀθώας ψυχῆς του καθαρότερα καὶ καλύτερα παρὸτι θὰ τὸ ἔκανε ὁ ἴδιος. Μὲ τὸ μέσο τῆς ἀγάπης τῆς μητέρας του γνῶρισε ὁ μικρὸς Σδὲν ὅλον τὸν κόσμον γύρω του κ' ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ἀγάπη ταίριαζε μὲ τὴ δική του φύση, τὴ γεμάτη τρυφερὴ ἀφοσίωση, ὅπως κι αὐτὸς ταίριαζε μὲ κείνη, πού κάθε μέρα τοῦ ἔδινε κάτι νέο, ὅλο καὶ κάτι περισσότερο—ἔτσι ὁ Σδὲν δὲν μποροῦσε νὰ σκεφτῆ διαφορετικὰ παρὰ νὰ ἐκφράζῃ φυσικὰ κι ἀπλά, ὅπως τοῦ ἐρχότανε, καθεὶ πού σάλευε, μεγάλωνε καὶ ρωτοῦσε μέσα του.

Νὰ ὑπῆρχε τάχα μέσα καὶ σὲ κείνον, ἂν καὶ δὲν μποροῦσε νὰ τὸ ἐκφράσῃ, κάτι σὰν προαίστηση πὼς δὲν εἶτανε γι' αὐτὸν τὸν κόσμον; Νὰ τὸν ἔδενε τάχα καὶ κείνον αὐτὴ ἡ προαίστηση περισσότερο μὲ τὴ μητέρα του, πού ἔκρυβε κάτω ἀπὸ τὴν εὐτυχία τῆς τὸ

ἴδιο αἰσθημα; Ποίος μπορεῖ νὰ δώσῃ μιὰν ἀπάντηση σ' αὐτό; Ἡ ποιὸς μπορεῖ νὰ δοκιμάσῃ νὰ τὴ δώσῃ; Κανείς. Μόνον ἡ σιωπὴ σαλεύει ἀπάνω ἀπὸ ἀνοσοφρωμένους τάφους.

Τὸ βέβαιο εἶναι ὅμως πὼς ὁ μικρὸς Σδὲν ἀνακάλυψε μιὰ μέρα μιὰν εἰκόνα κρεμασμένην στὴν κάμαρα τῆς μαμᾶς κι ἀφοῦ τὴν κοίταξε μερικὲς στιγμὲς, τὴν κατέδασε καὶ τὴν παρατηροῦσε σιωπηλός, σὰ νὰ ἔδλεπε ἐκεῖ κάτι νέο, πού τὸ λογικὸ του δὲν τὸ ἐνοιῶθε.

Δὲν εἶτανε καμιὰ εἰκόνα σύμφωνη μὲ τὸ σημερινὸ αἰσθημα. Ἔχει πολὺ λίγη τέχνη καὶ διηγείται μιὰν ἱστορία. Ἐπάρχει μιὰ παράδοση, πού λέγεται ἡ πομπὴ τοῦ θανάτου. Ὁ θάνατος εἶναι σκεπασμένος μὲ λευκὸ μαντύα, τὸ κρανίον του ὅμως μένει ξέσκεπο. Πίσω του ἔρχεται μιὰ μακριὰ ἀκολουθία ἀπὸ νέους καὶ γέροντας ἀνάκατα κ' εἶναι τόσο μακριὰ ὥστε χάνεται στὸ ἀπέραντο καὶ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ δῇ τὸ τέλος τῆς. Ὁ θάνατος κρατεῖ στὸ χέρι ἓνα κουδούνι καὶ φαίνεται πὼς μόλις τὸ σήμανε. Φαίνεται, γιὰ τὸ δρόμον κάθεται μιὰ γυναῖκα λυγισμένη ἀπὸ τὰ γερατιά κι ἀπλώνει παρακαλεστικὰ τὰ χέρια στὸν ἀνίλεο, πού περνᾷ μπροστά τῆς χωρὶς νὰ τὴν κοιτάξῃ. Κοντὰ ὅμως στὸ θάνατο στέκει ἓνα νέο ζευγάρι ἐρωτευμένων. Στὸ αὐτὸ τοῦ νέου ἔχει σημάνει τὸ κουδούνι τοῦ θανάτου καὶ τὸ ἀπελπισμένο ἀγκάλιασμα τῆς ἀγαπημένης δὲν μπορεῖ νὰ τὸν κρατήσῃ. Ἡ πομπὴ τοῦ θανάτου προχωρεῖ κι ὅταν ἔρχεται ἡ θέση, πού μένει ἐλεύθερη γιὰ τὸ νέο, πρέπει νὰ τὴν πάρῃ κ' ἡ θέση του στὴ γῆς μένει ἀδειανή καὶ κανεὶς πόθος δὲν μπορεῖ νὰ τὸν καλέσῃ πίσω. Ἐκεῖ ὅμως πού φαίνεται πὼς τελειώνει ἡ πομπὴ, ροδίζει μιὰ μεγάλη λάμψη σὰν τὸ φῶς τῆς χαρμυγῆς.

Αὐτὴ εἶναι ἡ εἰκόνα κ' ἡ μαμὰ τὴν εἶχε πάρει μαζὶ μ' ἄλλες εἰκόνες καὶ φωτογραφίες καὶ στόλισε τὴν καινούρια καλοκαιρινὴ κατοικία μας.

Σὲ μιὰ φωτογραφία τῆς εἰκόνας αὐτῆς κάρφωσε τὸ βλέμμα ὁ Σδὲν καὶ ρώτησε τὴ μαμὰ :

— Τί εἶναι αὐτό;

Κ' ἡ μαμὰ τοῦ διηγῆθηκε τὸ παραμῦθι τοῦ σκληροῦ θανάτου, πού ἔρχεται καὶ παίρνει ἐκεῖνον, πού εἶναι νέος, κι ἀφίνει τὴν γερόντισσα, πού παρακαλεῖ νὰ πάῃ κοντὰ του.

Ὁ Σδὲν ξανακρέμασε τὴν εἰκόνα στὴ θέση τῆς.

Τὸ ἄλλο πρωτὸ ὅμως τὴν πῆρε πάλι κι ἀφοῦ τὴν κοίταξε μιὰ στιγμὴ, ζήτησε τῆς μαμᾶς νὰ τοῦ ξαναπῇ τὴν ἱστορία.

Πάλι κάθισε ὁ Σδὲν κι ἀκουγε καὶ πάλι τέντωσε ξαφνισμένος τὰ μεγάλα μάτια του.

— Πιστεύεις, μαμὰ, πὼς ὁ νέος εἶναι λυπημένος πού θὰ πεθάνῃ; εἶπε.

— Ναι, μὰ ἡ ἀρρεθωνιαστικία του εἶναι περισσότερο λυπημένη, ἀπάντησε ἡ μαμὰ.

— Μπορεῖ ὅμως νὰ γίνῃ ἄγγελος καὶ νὰ βγάλῃ λευκὰ φτερά στοὺς ὤμους, εἶπε ὁ Σδὲν.

— Βέβαια θά γίνη, εἶπε ἡ μαμά.

Μὰ ὁ Σδέν ἀναστέναιζε καὶ δὲν ἔμεινε εὐχαριστημένος.

— Γιατί δὲν μπορεῖ νὰ πάη μαζί ἡ γερόντισσα, ἀφοῦ τὸ θέλει; εἶπε.

— Αὐτὸ δὲν τὸ ξέρει κανεὶς, Σδέν, εἶπε ἡ μαμά, μόνον ὁ θεὸς τὸ ξέρει.

— Τὸ ξέρει αὐτός;

— Ναί, τὸ ξέρει.

Ὁ Σδέν ξαναδύηκε ἔξω στὸν ἥλιο καὶ στοὺς βράχους. Ὅμως ἀπὸ τότε ἡ ἱστορία αὐτῆ τοῦ ἔγινε ἡ πιὸ ἀγαπημένη καὶ σχεδὸν κάθε πρωτὸν ἔταν ἡ μαμά χτένιζε τὰ μαλλιά της, ἔρχόταν ὁ Σδέν, κατέβαζε τὴν παράξενη εἰκόνα καὶ παρακαλοῦσε τὴ μαμά νὰ τοῦ διηγηθῆ.

Μὰ συνέδηκε κάτι ἄλλο ἀκόμα τοῦ Σδέν κι αὐτὸ ἔγινε τὸ χειμῶνα. Τὸν εἶχαν πάρει μαζί στὸ θέατρο, σὲ μιὰν ἀπογευματινὴ παράσταση, ποὺ δινότανε μιὰ Κυριακή. Παίζανε τὸν «Τυχερὸ Πέτρο» τοῦ Στρίντιπεργ καὶ βέβαια ὁ Σδέν δὲν ἐνοιωσε πολλὰ πράματα ἀπὸ τὸ ἔργο, ὡστόσο διασκέδαζε μὲ τὸ δικό του τρόπο. Διασκέδαζε τόσο καλὰ, ὥστε ἡ εὐθυμία του μεταδόθηκε καὶ στοὺς καθισμένους τριγύρω του...

Ἐπειτα ὅμως ἦρθε ἡ σκηνή, ποὺ παρουσιάζεται ὁ θάνατος στὸν ἥρωα τοῦ ἔργου, κι ὁ Σδέν σὴν πάσε. Κανεὶς δὲ συλλογίστηκε τὴ σκηνὴ αὐτὴ καὶ πὼς μποροῦσε νὰ κάμῃ τὴν ἐντύπωση. Ὅτι ὅμως ἔγινε κατόπι δὲν τὸ πρόσεξε ὁ Σδέν. Κι ἔταν ἔπειτα τὸν ῥωτοῦσε κανεὶς τί εἶδε στὸ θέατρο, ἀπαντοῦσε μόνο:

— Εἶδα τὸ θάνατο. Ἔταν ἓνας μεγάλος, ψηλὸς σκελετὸς καὶ μποροῦσε καὶ μιλοῦσε. Καὶ κρατοῦσε ἓνα δρεπάνι στὸ χέρι.

Αὐτὴν τὴν ἀνάμνηση ὁ Σδέν τὴν ἔδεσε μαζί μὲ τὴν εἰκόνα τῆς προμῆς τοῦ θανάτου. Τὸ μόνο ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ νοιώσῃ ἔταν πὼς ὁ θάνατος, ποὺ εἶδε στὸ θέατρο, κρατοῦσε δρεπάνι, ἐνῶ στὴν εἰκόνα χτυποῦσε ἓνα κουδούνι. Ὅσο γιὰ τὰ ἄλλα, ἡ ἐντύπωση ἀπὸ τὸ θέατρο, ἡ εἰκόνα στὴν κάμαρα τῆς μαμᾶς καὶ τὸ παραμῦθι, ποὺ τοῦ διηγῆθηκε αὐτὴ, ἔταν ὅτι νὰ εἶχανε σμίξει: σ' ἓνα πρᾶμα.

Κι ἀδιάκοπα μιλοῦσε γι' αὐτὸ τὸ θέμα. Ἡ εἰκόνα ἐκεῖνη τοῦ τυπώθηκε τόσο ζωηρὰ στὴ φαντασία, ὥστε τίποτε δὲν μποροῦσε νὰ τὴ σόησῃ. Καὶ διηγότανε στὸν καθέναν, ποὺ ἤθελε νὰκούσῃ, πὼς ἦρθε ὁ θάνατος στὸν Πέτρο καὶ τὸν φοβέριζε πὼς θὰ τὸν πάρῃ καὶ πὼς ἔφυγε πάλι, ἔταν ὁ Πέτρος τὸν παρακάλεσε τόσο θερμὰ. Τὸ διηγότανε μὲ τέτοιον τρόπο, ὥστε ἀνατρίχιαζε μόνο μὲ τὴν ἀνάμνηση κι ὁ ἴδιος. Καὶ νὰ τοῦ εἶχε παρουσιαστῆ μπροστά του ὁλοζώντανος ὁ θάνατος, δὲ θὰ τὸν συγκινοῦσε δυνατότερα.

Οἱ φίλοι του ὅμως ἐκεῖ ἔξω στὸ νησί τὸ βρίσκανε παράξενο πὼς μποροῦσε ἓνα τόσο μικρὸ παιδί νὰ μιλῇ γιὰ τέτοιον πρᾶμα. Δὲν ἀστειευότανε μαζί του, μὰ ἐκεῖνο ποὺ τοὺς διηγότανε τοὺς δυνάμωνε στὸ αἰσθημα πὼς εἶχανε μπροστά τους ἓνα πλάσμα πα-

ράξενον λεπτὸ καὶ τρυφερὸ καὶ τὸ παίρνανε στὰ χέρια τους καὶ τὸ ἀνεβάζανε στοὺς βράχους.

Κι ὁ Σδέν δὲν ἄφινε τὴν εὐτυχία νὰ συγχυστῇ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς μύθους. Ἔτανε τόσο συνειθισμένος μ' αὐτούς, ὥστε τοῦ φαινότανε πὼς τὸν ἀκολουθοῦσαν ὅταν ὁ ἴσκιος τὸν ἤλιο. Κ' ἔπλασε τὸ δικό του κόσμον ἔξω στὸ νησί. Ὅταν ἡ θαλασσοταραχὴ ἔβραζε κι ὁ ἀνεμὸς βογγοῦσε, ἔστεκε στὸ παράθυρο καὶ κοίταζε ἔξω τὴ θάλασσα, ποὺ βούιζε, καὶ μποροῦσε νὰ μὲν ὥρες ἐκεῖ. Ὅταν ἔοὐρανὸς ἔτανε γαλᾶνὸς κι ὁ ἀνεμὸς φυσοῦσε στὸ νησί ψυχρὸς καὶ σιγανός, κατέβαινε μόνος στὸ ἀκρογιάλι, ψάρευε θαλασσινὰ ἄστρα καὶ μάθαινε νὰ παίζῃ μὲ βαρκοῦλες.

Μὰ περισσότερο τοῦ ἄρεσε νὰ μὲν ψηλὰ στὸ βράχο, στὴ βίγλα τῶν πιλότων, καὶ παρακαλοῦσε τὴ μαμά, ποὺ καθότανε κεῖ μὲ τὴν ἐργασία της, νὰ τοῦ διηγίεται ὅτι γινώριζε γιὰ τὴ θάλασσα. Ἔτανε κάτι περισσότερο ἀπὸ εὐτυχισμένος ἔταν ἔτρεχε μὲ γυμνά πόδια στοὺς βράχους καὶ μάζευε ἀπάνω τὰ μικρὰ του πανταλόνια καὶ σκαρφάλωνε τόσο προσεχτικὰ μὲ τὰ λεπτά του πόδια, ὅτι μικρὴ βασιλοπούλα. Μὰ ἔταν ἤθελε νὰ πάη μακρῆτερα, τότε παρακαλοῦσε νὰ τὸν πάρουνε στὰ χέρια. Κ' ἐπειδὴ δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰρνηθῆ τίποτε τοῦ Σδέν, βρισκότανε πάντα κάποιος ποὺ τὸν ἔπαιρνε στὰ χέρια ἢ στὸν ὦμο. Καὶ τότε κοίταζε μὲ καμάρι γύρω του καὶ χαμογελοῦσε μὲ τὴ συναίσθηση τῆς δυνάμεις του καὶ τῆς εὐδαιμονίας πὼς τὸν ἀγαποῦσαν ὅλοι.

Ὅταν ὅμως μένανε μόνοι ἡ μαμά κι ὁ μπαμπάς, ἔλεγε ὁ τελευταῖος συχνά:

— Εἶναι γερός καὶ χαρούμενος ὅσο δὲν ἔταν ποτέ. Γιατί μιλεῖ πάντα γιὰ τὸ θάνατο;

Καὶ κείνη ἀπαντοῦσε:

— Δὲ τοῦ μιλῶ ἐγὼ γι' αὐτόν. Οἱ στοχασμοὶ του ἔρχονται καὶ φεύγουν ὅπως θέλουν. — Βλέπεις;

Ἐδειξε κάτω στὸ ἀκρογιάλι. Ἐκεῖ καθότανε ὁ Σδέν μόνος καὶ φαινότανε ὑπερβολικὰ εὐτυχισμένος καὶ χαρούμενος. Κρατοῦσε ἓνα σκονιὸ στὸ χέρι καὶ στὸ σκονιὸ ἔτανε δεμένο ἓνα ξύλον, ποὺ ἔμοιαζε μὲ βάρκα. Ὁ Σδέν τὴν ἔσερνε στὸ ἀκρογιάλι, τὴ φόρτωνε πετραδάκια καὶ τὴν τραβοῦσε πάλι.

— Ἀκούς; εἶπε ἡ Ἐλσα.

Καὶ γιὰ νὰκούσουμε καλῆτερα, πλησιάζαμε σιγὰ σιγὰ χωρὶς νὰ μᾶς δῆ ὁ μικρός.

Ἔτανε καθισμένος ἀκούνητος, ἄφηνε τὴ βαρκοῦλα νὰ σέρνεται ἀπάνω κάτω στὰ κύματα καὶ μὲ σιγανὴ φωνὴ τραγουδοῦσε μόνος του.

Ἐλεγε ἓνα ναυτικὸ τραγούδι, ποὺ τὸ εἶχε μάθει ἀπὸ τὰ παιδιά στὸ νησί.

Τραγουδεῖ λαρά, τραλαλαρά, λαρά
καὶ θωρεῖ τὸ μῆμα του στὴ θάλασσα βαθιά.

Μᾶς εἶδε ἄξαφνα, σὴν πάσε κ' εἶπε πὼς δὲ θέλει νὰ τραγουδῇ, ἔταν τὸν ἀκούει ὁ μπαμπάς.

10

Παρατήρησα πώς στο βιβλίο αυτό μιλώ σχεδόν μονάχα πώς περνούσαμε τα καλοκαίρια μας.

Ο λόγος είναι μόνο γιατί το καλοκαίρι είχαμε ζωηρότερο το αίσθημα πώς ζούμε. Το χειμώνα κατοικούσαμε ή στην πόλη, ή τόσο κοντά στην πόλη, ώστε μπορούσαμε να είμαστε και όποτε θέλαμε. Κ' έτσι, γινότανε και με μᾶς β,τι και με τόν περσότερον κόσμο. Ἡ ζωὴ τῆς πρωτεύουσας μᾶς παράσερνε στὴ ζῆλη της, ὥστε ἀπομένανε μετρημένες οἱ ὥρες, πού μπορούσαμε νὰ ζοῦμε ὄλοι μαζὶ και νὰ αἰστανόμαστε πὼς εἴμαστε ὄλοι ἕνα. Λεῖπανε οἱ παράμερες ὀμιλίες με τὴ γυναῖκα μου, ἔλειπε ἡ φαῖδρὴ συναναστροφὴ με τὰ παιδιὰ. Ὅχι ἡ γιορτὴ τῶν Χριστουγεννῶν, αὐτὴ πολὺ λιγότερο, δὲν ἐρχότανε χωρὶς τὸ αἶσθημα τῆς ἐκνευριστικῆς βίας, πού ἀφίνει πίσω κούραση, βαριέστιμα και δυσθυμία. Γιὰ τοῦτο περιμέναμε τὸ καλοκαίρι σὰν ἀπολύτρωση ἀπὸ κάτι πονηρὸ και ὅταν φεύγαμε ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα, εἴτανε σὰ νὰ πηγαίναμε νὰ ξαναδώσουμε και νὰ βροῦμε τὴν καθαυτὸ οἰκογενειακὴ ζωὴ.

Τώρα θέλω νὰ διηγηθῶ γιὰ τὸ τελευταῖο μας καλοκαίρι, πού είχαμε ἀληθινὰ τὸ αἶσθημα πὼς ζοῦμε, γιὰ τὸ καλοκαίρι, πού ἔγινε ὄλωσδιόλου διαφορετικὸ παρὸτι ἐλπίζαμε και στοχαζόμαστε.

Τὴ φορὰ αὐτὴ διαλέξαμε ἕνα ἄλλο μέρος και τὸ κάμαμε γιὰ νὰ ἔχη γύρω της ἡ γυναῖκα μου ὄλα ὄσα εἶχε στερηθεῖ τὸ περασμένο καλοκαίρι στὰ ζυτικὰ ἀκρογῶλια. Γιατί, ὄσο και ἂν τῆς ἐπιβλήθηκε και αὐτῆς ἡ θάλασσα, ἔκρυβε ὡστόσο στὸ βάθος τῆς ψυχῆς της μὴν ἀντιπάθεια γι' αὐτὴ, πού θέλει νὰ κυριαρχῆ μ' ἐρημικὴ μεγαλειότητα και δὲν ἀνέχεται κονιὰ της ψηλὰ δέντρα και ἀνθισμένα λιβάδια. Μέσα της νοσταλγοῦσε πάντα τὰ φυλλωμένα δάση και τὰ περισσὰ ἄνθη κ' ἡ νίκη πού κέρδισα στὸν ἀγῶνα μου γιὰ τὴ θάλασσα εἶδα πὼς εἴτανε μισὴ νίκη μόνο. Ἐτσι συμφωνήσαμε νὰ ὀρίξῃ στὸ ἔξῃς πότε ὁ ἕνας, πότε ὁ ἄλλος μας τὸν τόπο πού θὰ μέναμε τὸ καλοκαίρι.

Κ' ἐξὸν ἀπὸ αὐτό, θέλαμε τὸ καλοκαίρι τοῦτο νὰ τὸ περάσουμε με τὴ συντροφιά ἄλλων και νὰ ξαναδοκιμάσουμε κείνο τὸ αἶσθημα, πού μᾶς γέμιζε τὶς καρδιές μὴ φορὰ, ὅταν ἡ εὐτυχία μας ἀντανάκλουσε σ' ἕναν κύκλο φίλων, πού μπαινοβγαίνανε στὸ σπίτι μας, ὅπως και στὸ δικό τους.

Γιὰ νὰ κάμουμε ὄσο τὸ δυνατὸ μεγαλύτερη τὴν ἀντίθεση στὸ περασμένο καλοκαίρι, διαλέξαμε τὸ «Λύδιγγαι» και στήσαμε τὴν κατοικία μας στὸ ἀπάνω πάτωμα ἐνός μισορειπωμένου πύργου.

Εἴτανε μὴ κατοικία με πολλὲς μεγάλες κάμαρες, με στραβωμένα παράθυρα, με λεκιασμένους τοίχους και μεγάλες βεράντες παλαιῦ ρυθμοῦ, μὴ στενόμακρη, πού ἔδγαине στὴν αὐλὴ, και μὴ μικρότερη, πού εἶχε θέα πρὸς ἕναν κήπο με χορταριασμένους δρόμους

και ἀκλάδευτα φραουλόθραμα, πρὸς τὶς βελανιδιές μακριὰ και τὸν ἡσυχὸ φωτεινὸν κόλπο, πού τοιγυρισμένος ὄπως εἴταν ἀπὸ τὴν πρασινάδα ἔμοιαζε μ' ἀτάραχη λίμνη. Οἱ βεράντες εἴτανε και ἀπὸ τὰ ὄδο πλευρὰ τοῦ σπιτιοῦ σκεπασμένες μ' ἀγριοκλήματα και τὸ ὄλο ἔκανε τὴν ἐντύπωση σπιτιοῦ, πού κιντύνευε νὰ σκεπαστῆ ἀπὸ τὰ φυτὰ, νὰ ταφῆ ἀποκάτω τους, νὰ χαθῆ και νὰ γίνῃ ἕνα με τὴ φύση. Ὅταν καθότανε κανεὶς στὴ μικρότερη βεράντα και κοίταζε τὶς βελανιδιές και τὸν ἡσυχὸ κόλπο πέρα ἀπὸ τὸν κήπο, δὲν μπορούσε νὰ μὴ στοχαστῆ πὼς ὄλα, ὄσα εἴτανε χτισμένα και καλλιεργημένα ἐδῶ, θὰ χανόντανε μὴ φορὰ και πὼς θάρχότανε μὴ μέρα, πού νέαι ἄνθρωποι θὰ βρίσκανε κρυμμένο στὴ γῆς β,τι στέγασε τὴ χαρὰ και τὴ λύπη κ' ἔδωσε τροφὴ στὸ ὄμα ἀνθρώπων ξεχασμένων ἀπὸ καιρὸ. Ἐὸ αἶσθημα αὐτὸ κυρίευε μελαγχολικὰ ἐκείνον πού καθόταν ἐκεῖ βυθισμένος στὴ διάθεση, πού γεννοῦσε τὸ μέρος αὐτό, και τοῦ φαινότανε πὼς ὄλη ἡ γῆνιη εὐτυχία περιοριζότανε μόνο στὸ νὰ ζῆση ἐδῶ, ὄσο νὰ πέση τὸ σπίτι και τὸ πᾶν νὰ σκεπαστῆ ἀπὸ τὰ γρια φυτὰ και τότε νὰ πικιομηθῆ και αὐτὸς με τὰ συντρίμματα και τὰ παλιὰ σαπισμένα δέντρα και νὰ γίνῃ ἕνα με τὴν ἄκαρπη γῆς, πού φαινότανε σὰ νὰ κουράστηκε και αὐτὴ νὰ κρατᾶ ἀπάνω της ἐκείνο, πού εἶχε τὸν προορισμὸ νὰ συντηρῆ τὴ ζωὴ τῶν καλλιεργητῶν της.

Ἐδῶ ἀνοθοσαν οἱ πασκαλιές, οἱ κύτισσοι κρεμιόντανε λαμπροὶ και βαριοὶ ἀπάνω ἀπὸ τὶς ἀπεριποίητες βραγιές, ὄπου οἱ παπαρούνες γέρινανε μισομαδῆμένες στὴ γῆς κ' οἱ τριανταφυλλιές βλασταίνανε παραστρωμωμένες. Ἐδῶ εἴταν ὄλα, ὄπως ἀγαποῦσε ἡ γυναῖκα μου τὴ φύση. Ἐδῶ εἶχαν ὄλα κατιτὶς ἀπὸ μὴ μελαγχολικὴ ἀφρονία πού πεθαίνει, κατιτὶς πού ταίριζε με ὄλα κερὴ τὴν ψυχικὴ διάθεσή της. Ἐδῶ γύριζε τριγύρω, σὰ νὰ ἐνοιθε ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ πὼς εἴτανε στὸ σπίτι της. Ἐδῶ λημονήσαμε πὼς ἡ ζωὴ κ' οἱ ἄνθρωποι μᾶς εἶχανε πληγῶσει βαριὰ και πὼς και μεῖς, γιὰ νὰ ὑπερασπιστοῦμε τὸν ἑαυτὸ μας, ἀνταποδώσαμε τὰ χτυπήματα. Ἐδῶ λημονήσαμε τὴ θλίψη τοῦ χειμῶνα και τὶς ἐκνευριστικὲς διασκεδάσεις του. Και στὴν ἄλλη μεριά τοῦ κόλπου εἶχαμε φίλους κ' οἱ βάρκες πηγαινερχόντανε ἀνάμεσα τῆς δικῆς τους και τῆς δικῆς μας ἀποβάθρας.

Ἐμε ὄμως ἡ τοποθεσία ὄλη μοῦ κάθιζε βαριὰ στὸ στήθος κ' εἶχα τὸ αἶσθημα πὼς μ' ἐμπόδιζε στὴν ἐργασία μου. Με βύθιζε σὲ μὴ διάθεση διαφορετικὴ ἀπ' ὄσες γνώριζα. Μὰ ὁ καιρὸς περνοῦσε και μ' αὐτὸν ἤρθε ἡ γαλήνη. Ὅ δαίμονας τῆς ἐργασίας με κυριέψε με τόση δύναμη, ὄπως ποτὲ ἄλλη φορὰ, και δὲ μ' ἐνοχλοῦσε ἄλλο τίποτε και ἄλλος κανεὶς ἀπὸ τὸ Σδέν.

Γιατί εἴταν ὁ μόνος, πού δὲν μπορούσαμε νὰ τονὲ συνηθίσουμε πὼς ὁ μπαμπᾶς πρέπει νὰ ἔχη τὴν ἡσυχία του, ὅταν ἐργάζεται.

(Ἀκολουθεῖ)

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ: «Ο ΠΥΡΓΟΣ ΤΟΥ ΑΚΡΟ- ΠΟΤΑΜΟΥ»

Τὸ δῆγημα πού καλλιεργήθηκε, ὡς τὴν ὥρα, κ' ἐπιασε στὴ νέα μας φιλολογία, εἶναι τὸ ἠθογραφικό. Λόγοι πολλοὶ συντρέξανε σὲ τοῦτο. Ἡ ζωὴ μας πρωτοφανέρωτη κι ἀπλερῆ, δίχως πλοῦσια παράδοση κ' ἱστορία, μὲ ἄλλη τὴν ἀντίθετη γνώμη τῶν δασκάλων, δίχως σειρά κ' ἰσορροπία, μὲ ἀλλάσματα καὶ παραπατήματα σὲ γνώμες, σὲ ἰδέες, σὲ δρόμους. Ὁ κόσμος νιόβγαλτος, μὴ θέλοντας νὰ ἐπιρραστή μὰ καὶ μὴ μπορῶντας νὰ μὴν τὸ πάθη, ἀπὸ ξένες συνήθειες καὶ κοινωνικὲς συνθήκες φερμένες ἀπὸ ἔθνη προχωρημένα σὲ πολιτισμό. Ἡ κοινωνία μέσα σ' ἐν' ἄμορφο ἀνακάτωμα. Τάξη μὲ συνείδηση καμιά. Φιλοσοφικὴ σκέψη, πουθενά. Πλατιά ζωὴ, μὲ τὰ ψυχολογικὰ τῆς ζητήματα, ἄγνωστα πράμα. Ἐτσι ἀπόμεινε μόνο γιὰ τὴ φιλολογία ἢ ξερὴ ζουγραφιά τοῦ τόπου καὶ τῶν ἀνθρώπων, πού ζοῦνε μὲ τίς ἀπλές τους συνήθειες. Καὶ πολλοὶ τὸ καμαρώνανε, λέγοντας πὼς ὁ τάδε ρωμιὸς συγγραφέας ἔδεν πολυσοκτιζέται γιὰ πολὺπλοκα πράματα καὶ κοινωνικὰ σκάνταλα, μὰ πὼς μὰς δίνει «τάγνὰ ἦθη τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ», καὶ πὼς ὁ δεῖνας λογογράφος «ἐξυμνεῖ τὰ πάτρια».

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς μόνο σὲ τέτοιο δῆγημα, ἔχουμε ὡς τώρα ἔτι καλὸ μπορεῖ νὰ δεῖξῃ ὁ πεζὸς μας λόγος. Ὁμοῦς ὁ κ. Κωνσταντῖνος Χατζόπουλος, πάσκιε νὰ μπᾶσῃ στὴν ἠθογραφία ἕναν καινούργιον ἀέρα. Μὲ τὴν ἀπλὴ ζουγραφία μαζί, μὰς δίνει καὶ κάτι ἄλλο. Μὰς δίνει σκέψη καὶ ψυχὴ. Μὰς ἀνοίγει ζητήματα, μὰς φανερώνει τὴν ψυχολογία τῶν ἀνθρώπων τῆς κοινωνίας μας, ὅπως τὴν πλάθει μιὰ ζωὴ τριγύρο μας. Μὰς δείχνει πληγές καὶ δυστυχίες, ἄφωνες, βουβές, φυσικὲς γιὰ ἄλους πού ζοῦνε καὶ γυρίζουνε μέσα τους, μὰ δὲν ἔχουνε τὴν αἴσθησιν, τὴν παρατήρησιν τοῦ καλλιτέχνη καὶ τοῦ ποιητῆ, νὰ τίς ἰδοῦνε μὲ τὸ μάτι τὸ ἀνώτερο, νὰ τίς ξεχωρίσουνε καὶ νὰ τίς ζυγιάσουνε. Ἐτσι, μὰς πάει πρὸς πέρ' ἀπὸ τὴν ἠθογραφία, στὴν ψυχογραφία νὰ ποῦμε, δεμένη ὅμως στενά, φυσικά, μὲ τὰ πράματα, μὲ τὰ γεγονότα πού ἀφηγιέται, δίχως τὸ ἀνέξασμα σὲ σύγνεφα καὶ σὲ ἄοριστὲς ποιητικὸφαντες.

Ὁ «Πύργος τοῦ Ἀκροπόταμου» ἄλλο δὲν εἶναι παρὰ μιὰ ἱστορία μιᾶς φιλίας συγκαιρινῆς μας στὴν ἐπαρχία. Ἡ περηφάνεια γιὰ τὴν καλὴ καταγωγὴ, γιὰ τὸ σόι, κ' ἄς κρατιέται τὸ σόι αὐτὸ ἀπὸ χωριανούς νοικοκυραίους, ἢ προσπάθεια τοῦ νὰ φαίνεσαι ἔτι δὲν εἶσαι, τὸ φιλότιμο τῆς γενιᾶς, δεμένα μὲ ἄλλα τὰ ὑστερήματα τοῦ χαρχτήρα τοῦ νεοέλληνα, τὴν ἀναμελιά, τὴν τεμπεικίαν, τὴν ἐγκατάλειψιν στὴν τύχη, τὴν αὐστηρότητα καὶ τὸ κουρκουσοῦρεμα γιὰ τοὺς ἄλλους, ὀδηγοῦνε στὸν ξεπεσμό καὶ στὸ ρήμαγμα τῆς φιλίας

τοῦ Θώμου Κρανιά, τοῦ ρουμελιώτη ἐπάρχου, πού σὰν ἄλους τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Δημοσίου τῆς καλῆς ἐκείνης ἐποχῆς, πού ἄς ποῦμε πὼς πέρασε, διοριζότανε ἅμα τὸ κόμα του εἶτανε στὰ πράματα καὶ παυότανε ἅμα ἔχανε τὴν ἐξουσία. Σ' ἐνα στενὸ ἀψηλὸ σπίτι σιμὰ στὴν ἀκροποταμιὰ μιᾶς μικρῆς πολιτείας τῆς Ρούμελης, μεγάλωσε, ἀναθράφηκε κ' ἔζησε ἡ φιλία τοῦ Κρανιά. Ἡ κοινωνικὴ δυστυχία ἀπλώθηκε πάνω της καὶ τὴν ἔκαψε καὶ τὴ χαντάκωσε. Καὶ τὴ δυστυχία τοῦτῃ ἀσυνείδητα τὴ δημιουργοῦσανε τὰ ἴδια τὰ πρόσωπα πού πλέκονται στὴν ἱστορία, κινημέν' ἀπὸ τὴ γύρα ζωῆ, ἀπὸ τίς συνθήκες της, ἀπὸ τὴ μοῖρα τὴν ἀκατανίκητη πού εἶτανε τόσο ταιριασμένη μὲ τὴν ψυχολογία τους.

Ὅσο κι ἂν τὴ χαρακτηρίσει κανεὶς γιὰ ὠμὴ καὶ ξερὴ, τὴν περιγραφή τοῦ συγγραφέα τοῦ «Πύργου τοῦ Ἀκροπόταμου», δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ ξεφύγῃ ὅμως ἡ ζωντανάδα, ἡ ἀλήθεια, τῆς πίκρας ἢ ἀλήθεια καὶ τοῦ σαρκασμοῦ κάποτε, πού βγαίνει ἀπ' ὄλες τίς σελίδες, σὰν πνοὴ μιᾶς τέχνης πού συγκινεῖ καὶ πού τραβά. Ἡ θλιμένη κι ἀξιοθρήνητη μοῖρα τῆς γυναίκας, μέσα στὴν κοινωνία μας, τοῦ κοριτικοῦ πού ἀφίνεται νὰ παλέψῃ γιὰ τὴν παντρεία, τὸ ἄλφα καὶ τὸ μέγα τοῦ προορισμοῦ της, καθὼς τοῦ δίνουνε νὰ πιστέψῃ, παίρνει τόνους καὶ χρωματισμούς τόσο ἐντονούς στὶς ἀλλαγές της, ὥστ' ἔρχεται ἡ ἐντύπωση καθαρὴ πὼς τὸ δράμα πού παίζεται, ἀπλώνεται σὲ πλατύτερα σύνορα γιὰ νὰ κλείσῃ μέσα τους ἕνα κοινωνικὸ ζήτημα, ἀπὸ τὰ σπουδαιότερα καὶ τὰ πραχτικώτερα τῆς συγκαιρινῆς μας κοινωνικῆς ζωῆς. Καὶ νὰ, πὼς ἀπὸ τὴν ἠθογραφία βγαίνει καὶ πλάθεται δρόμος καινούργιος, πού δὲ γνώρισε ὡς τὴν ὥρα ἢ νέα μας φιλολογία, ἐξὸν ἀπὸ λίγες ἀξιεπαίνες δοκιμές.

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΙΣ

δε' ἐνοικίαςιν κτιρίου διὰ τὸ ὑπουργεῖον
τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας

Προκειμένου νὰ ληρθῇ ἀπόφασις περὶ προκηρῶσεως δημοπρασίας ἐνοικιάσεως μεγάλου κτιρίου δι' ἐγκατάστασιν τοῦ ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας κατὰ τὴν πενταετίαν 1916—1920, καλοῦνται πάντες οἱ δυνάμειοι νὰ προτείνωσι κατάλληλον τοιοῦτον νὰ υποβάλωσι μέχρι τῆς 20ῆς τρέχοντος μηνὸς τὰς προτάσεις εἰς τὸν Γενικὸν Γραμματέα τοῦ ὑπουργείου τούτου.

Τὰ προταθησόμενα κτίρια δεόν νὰ ἔχωσιν 60—80 δωμάτια κατάλληλα διὰ γραφεῖα, καθὼς καὶ 10 τοῦλάχιστον κατάλληλα δι' ἀρχεῖα.

Ἡ παρούσα δημοσιευθῆτω μόνον διὰ τῶν ἐχούσων ἐγγραφον ἐντολῆν ἐφημεριδαν.

(Ἐκ τοῦ ὑπουργ. τῆς Ἐθν. Οἰκονομίας)

Θ Θ ΕΘΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ Θ Θ

Τὰ κορίτσια πὸν προικιστήκανε ἀπὸ τὸ «Λευκὸ Σταυρό»: Παρασκευὴ Καποδίστρια, Ἀθήνα. Ἰωάννα Ἀβανιά, Ἀθήνα. Βικτωρία Κ. Γερακάρη, Ἀθήνα, Ἑλένη Κ. Γερακάρη, Ἀθήνα. Μαρία Παπαλεωνίδα, Ἀθήνα. Ἀλεξάνδρα Π. Πολίτη, Βόνιτσα. Ἀσὴμω Β. Παπαδημητρίου, Ἄνω Μπέλεσι. Εὐαγγελία Σ. Γκουβά, Ἄρτα. Ἀγγελικὴ Δ. Ἀθανασίου, Ἀχαΐα. Παναγιωτίτσα Σκούμπτση, Λακωνία. Γιαννούλα Π. Μπρέγιαννη, Μεσσηνία. Διαμάντω Π. Μπρέγιαννη, Μεσσηνία. Χρηστίνα Ι. Μπομπότα, Ἀρχάνι. Φωτεινὴ Σ. Παράσχου, Δελερλί. Κι ἄλλα 36 κορίτσια πὸν κληρωθήκανε καὶ θὰ προικιστοῦνε.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ

Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

— Μιὰ ἀξιοσημείωτη θεατρικὴ κριτικὴ γιὰ τὴν παράσταση τῆς «Τρισεύγνης» τοῦ Παλαμά δημοσιεύτηκε στὴ «Νέα Ἑλλάδα» τῆς περασμένης Δευτέρας ἀπὸ τὸν κ. Φῶτο Πολίτη. Μπορεῖ νὰ μὴ συμφωνοῦμε σ' ὅλα πέρα πέρα μὲ τὸ νέο κριτικὸ, μὰ δὲν μποροῦμε καὶ νὰν τοῦ ἀρνηθοῦμε δύνανμη, εὐκρίνεια, γνώση τῆς σκηνῆς, ἀκόμα καὶ κριτικὴ σοφία σὰ ἄρθρα του. Εἶναι μεγάλῃ παρηγοριὰ γιὰ ὅσους καταγίνονται μὲ τὸ θέατρο καὶ ὅπωςδήποτε ἐργάζονται γι' αὐτὸ, νὰ ξέρουν πως θὰ κριθεῖ μιὰ μέρα τὸ ἔργο τους ἔτσι τίμια καὶ εὐκρινά.

— Ὁ κ. Horvath μᾶς παρακαλεῖ νὰ διορθώσουμε στὴν κριτικὴ του τοῦ περασμένου φύλλου (σελ. 74, στήλ. 1, ἀράδα 48) τὸ «γιὰ τοῦτο δὰ ξέχασε ὀλότελα νὰ δεῖξη παράδειγμα», μὲ τὸ σωστὸ «ξέχασε νὰ δεῖξει *δέφτερο* παράδειγμα».

ΕΘΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γραμμὴ Πειραιῶς—Κυκλάδων

Γραμμὴ Πειραιῶς—Ἀλεξανδρείας

Τὸ μὲ διπλοῦς ἑλικας καὶ μηχανὰς ἀφθάστου ταχύτητος πολυτελείας καὶ ἀέσεως θαλαμηγῶν ἀτμόπλοιοι «ΕΣΠΕΡΙΑ» ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς (Πισραλία Τρούμπας).

Ἐκαστὴν ΠΕΜΠΤΗΝ, ὄραν 10.30 μ. μ. διὰ Σῦρον Τήνον, Ἄνδρον καὶ Κόρθιον.

Ἐκαστον ΣΑΒΒΑΤΟΝ, ὄραν 3 μ. μ. δι' Ἀλεξάνδρειαν

Διὰ περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντέον :

Ἐν Ἀθήναις. Γραφεῖα Γεν. Διευθύνσεως, ὁδὸς Ἀπελλοῦ ἀριθ. 1 καὶ εἰς τὰ Πρακτορεῖα ταξειδίων κ. κ. Θωμᾶ Κοῦκ καὶ Υἱοῦ, Ἀδελφῶν Γκεόλμαν καὶ Σ. Σωτιάδου, (Πλατεία Συντάγματος) καὶ Ἰωάν. Ρέντα (παρὰ τὸν ἡλεκτρικὸν σταθμὸν Ὀμοιοίας).

Ἐν Πειραιεῖ. Γεν. Πρακτορεῖον, ὁδὸς Φίλωνος, 44, (ὑπὸ τὸν Ἁγίας Τριάδος).

Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Μ. Π. Σαλβάγον, ὁδὸς Ἀντωνιάδου, 1

(Ἐκ τοῦ Πρακτορεῖου)

HEINE. — Δὲν εἶμαι ἐκδικητικὸς, ἐπιθυμοῦσα μὲ ὅλη τὴν καρδίᾳ μου νὰ συχωρῶ τοὺς ὀχτροὺς μου, μὰ δὲν μπορῶ νὰ τοὺς ἀγατήσω πρὶ νὰν τοὺς ἔχω ἐκδικηθεῖ—τότε ἴσια ἴσια τοὺς ἀνοίγεται ἡ καρδίᾳ μου. Ὅσο κανεὶς δὲν ἔχει ἀκόμα ἐκδικηθεῖ, ἀπομνήσκει πάντα μὲ μιὰ πίκρα στὴν καρδίᾳ του.

✠

HEINE.—Ἡ Σκέψη εἶναι ἡ ἀόρατη Φύση. ἡ Φύση εἶναι ἡ ὄρατη Σκέψη.

ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ

Γενικὸς Διευθυντῆς ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΕΜΠΕΡΙΚΟΣ

ΤΑΧΕΙΑ ΓΡΑΜΜΗ ΕΛΛΑΔΟΣ—ΝΕΑΣ ΥΟΡΚΗΣ

Τὸ ταχύπλοιο θαλαμηγῶν Ἑλληνικὸν ὑπερωκεάνειον

«ΠΑΤΡΙΣ»

ἀναχωρεῖ ἐκ Πειραιῶς μέσῳ Καλαμῶν—Πατρῶν κατ' εὐθείαν διὰ Ν. Ὑόρκην τὴν 19 Φεβρουαρίου.

Δι' ἐπιδάτας, εἰσιτήρια καὶ περαιτέρω πληροφορίας ἀπευθυντέον :

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ : Πρακτορεῖον Ἑθν. Ἀτμόπλοιας ὁδὸς Ἀπελλοῦ 1. Ἄρθ. τηλ. 320.

ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ : Γενικὸν Πρακτορεῖον Ἑθν. Ἀτμόπλοιας τῆς Ἑλλάδος, ὁδὸς Φίλωνος ἀρ. 44 (ὑπὸ τὸν Ἁγίας Τριάδος). Ἄρ. τηλ. 127.

Οἱ θέλοντες νὰ ἀσφαλισῶσι θέσεις ἀνάγκη νὰ δηλώσωσι ἐγκαιρῶς εἰς τὰ Κεντρικὰ Πρακτορεῖα τῆς Ἑταιρίας καὶ εἰς τοὺς κατὰ τόπους ἀνεγνωρισμένους ἀντιπροσώπους.

Ὑποστηρίζοντες τὰ Ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια, ὑποστηρίζετε τὴν Σημαίαν θας, μεγαλύνετε τὴν Πατρίδα θας.